

**Sør-Aurdal
kommune**

Budsjett – og økonomiplan 2017 - 2020

Vedtatt kommunestyret, sak 73/16 den 6. desember 2016

INNHALDSFORTEGNELSE:

RÅDMANNENS INNLEDNING.....	5
ØKONOMISKE RAMMER	7
HOVEDOVERSIKT DRIFT	9
BEFOLKNINGSUTVIKLING.....	10
PROGNOSE FOR BEFOLKNINGSUTVIKLINGEN I PLANPERIODEN	10
ØKONOMISKE FORUTSETNINGER	12
INNTEKTS- OG FORMUESSKATT.....	12
RAMMETILSKUDD	12
INNBYGGERTILSKUDD	12
SKJØNNSMIDLER.....	13
DISTRIKTSTILSKUDD SØR-NORGE	13
FINANS	13
RENTEKOMPENSASJON	13
RENTEINNTEKTER OG RENTEUTGIFTER, AVDRAG PÅ LÅN	13
UTGIFTSFORUTSETNINGER	14
DRIFT OG INVESTERING	14
LØNNS- OG PRISFORUTSETNINGER.....	14
GENERELT OM DEN ØKONOMISKE UTVIKLINGEN, HOVEDTALL	15
LANGSIKTIG GJELD	15
FOND15	
NETTO DRIFTSRESULTAT	15
FELLES FOR DRIFTSOMRÅDENE	16
ÅRSVERKSRAMME	16
INTERNE STAB- OG STØTTEFUNKSJONER	18
PLAN, NÆRING OG UTVIKLING.....	19
HOVEDMÅL	19
OPPVEKST OG KULTUR	21
KULTUR.....	21
KULTURSKOLEN	22
BIBLIOTEKTJENESTEN.....	23
INNVANDRERTJENESTEN.....	24
VASSFARET LEIRSKOLE	24
BARNEHAGENE.....	25
SKOLENE	27
INSTITUSJON OG HJEMMETJENESTE	29
HOVEDMÅL	29
NØKKELTALL FOR HJEMMETJENESTEN– FAKTATALL OG MÅLKART FOR PLANPERIODEN	29
NØKKELTALL FOR SYKEHJEMMET – FAKTATALL OG MÅLKART FOR PLANPERIODEN.....	30
TILRETTELAGTE TJENESTER.....	32
HOVEDMÅL	32
NØKKELTALL – FAKTATALL OG MÅLKART FOR PLANPERIODEN.....	32
HELSE OG FAMILIE	36
HOVEDMÅL	36
NØKKELTALL – FAKTATALL OG MÅLKART FOR PLANPERIODEN.....	36
TEKNISK DRIFT.....	40
HOVEDMÅL	40

NØKKELTALL – FAKTATALL OG MÅLKART FOR PLANPERIODEN.....	40
INVESTERINGSPROGRAM.....	43
SAMLET OVERSIKT INVESTERINGSPROSJEKTER.....	43
KOMMENTARER.....	44
FINANSIERING AV INVESTERINGER.....	48

Økonomiplandokumentene er korrigert i hht vedtak i kommunestyret 6.12.16 i sak 73/16 og pkt 22:

- 1) Kommunestyret søker løsninger hvor hallen kan bli realisert innenfor den tidsramme som er satt, dvs. med ferdigstilling senest ved skolestart høsten 2019.
- 2) Kommunestyret tilrår at hallen bygges med de hovedfunksjoner som ligger inne, men om nødvendig med de reduksjoner som foreslås i alternativ 3 (se vedlegg).
- 3) Låneramme kan ved behov økes inntil 9 millioner kroner for dette prosjektet, som er antatt prisstigning. For å unngå økning av total lånebelastning i perioden, må investering i brannstasjon på Bagn flyttes til 2020/2021.
- 4) Kommunestyret mener at rammene i økonomiplanen opprettholdes, med unntak av prisstigningen som nevnt i punkt 3. Som en nødvendig tilleggsfinansiering benyttes 6,5 mill av innestående på ubundet investeringsfond. Restfinansiering må dekkes inn iht. prioriteringslisten som angitt i alternativ 3, se vedlegg.
- 5) På grunn av prosjektets størrelse og kompleksitet, ber kommunestyret om at Formannskapet fungerer som byggekomite inntil bygget er ferdigstilt.
- 6) Vi forutsetter at administrasjonen orienterer kommunestyret om valg av nødvendige innsparinger, og resultatet av disse, så snart de foreligger og om mulig i februarmøte 2017. Om det etter endt anbudsprosess viser seg at det blir vanskelig å realisere prosjektet ut ifra de økonomiske rammer og nødvendige innsparinger som skisseres her, skal saken behandles på nytt av kommunestyret selv.

Alternativ 3 (vedlegg til forslag til vedtak)

Beholde svømmehall og idrettshall som opprinnelig foreslått (25x45), ingen endring av skoleareal, men kunne gjøre følgende endringer i prioritert rekkefølge:

1. Arkitektoniske forenklinger:	?? mill (utredes!)
2. Trekke ut teleskoptribune:	1,0 mill
3. Trekke ut styrkerom, klubbrom m/lager, vrangleareal mm:	5,0 mill
4. Trekke ut ett garderoberett:	3,5 mill

Forslag til endringer må forutsette at vi får godkjent opprinnelig størrelse på spillemidler for hallen, selv om løsningen skulle bli å reduseres med ett garderoberett. Dette må avklares med departementet.

Som en del av vurderingen må det utredes om noe areal, for eksempel ett garderoberett, kan bygges som råbygg uten innredning og drift de første årene etter ferdigstilling.

Forslag til finansiering

Opprinnelig overskridelse:	26,5 mill
- Prisstigning (økning låneramme)	9,0 mill (2015-2017, + byggeperiode)
- Midler fra salg av O.-ENERGI	<u>6,5 mill</u> (Ubundet investeringsfond)

Sum restfinansiering **11,0 mill**

Nødvendig restfinansiering på totalt 11 millioner kroner, må det søkes inndekning for ut ifra prioriteringslisten som gjengitt ovenfor.

Kommunestyret ber om at materialvalg vurderes nøye og om at solide men nøkterne arkitektoniske løsninger og materialvalg vektlegges.

Rådmannens innledning

Økonomiplanen gir et økonomisk bilde av de prioriteringer som er skissert. Årsbudsjettet er første år i økonomiplanen.

Styrings- og rapporteringssystemet tar utgangspunkt i kommuneplanens samfunnsdel, og gjør overordnede mål mer konkrete og målbare. Det er utarbeidet et målkart for den enkelte tjeneste, og rådmannen sammen med tjenestelederne skal sette i gang de tiltak som er nødvendige for at målene skal nås. Det gjennomføres bruker- og medarbeiderundersøkelser annet hvert år. Ved tertialrapporter og årsmelding skal det rapporteres tilbake til det politiske nivå på måloppnåelse.

Regjeringen påpeker de store utfordringer som storbyer og kommuner med stor vekst står overfor. Det pekes også på demografiske utfordringer ved at det blir flere eldre.

Rusomsorg og psykiatri skal styrkes, likeledes er helsestasjon og skolehelsetjeneste satsingsområder. Det gis videre signaler om høyere grad av brukermedvirkning, mer valgfrihet og større mangfold av tilbud innenfor tjenestetilbudene.

Forenkling og effektivisering av regelverk og i større grad en digitalisering av offentlige tjenester.

Rapport forprosjekt Sør-Aurdalshallen er ferdigstilt. Gjennom forprosjektet er detaljeringsgraden i byggeprosjektet vesentlig større, og med bakgrunn i dette er det laget et nytt kostnadsoverslag som viser en vesentlig økt kostnad i forhold til det som lå til grunn for kommunestyrets vedtak i 2015. Kommunestyrets vedtak i sak 73/16 (se side 4)- budsjett 2017 og økonomiplan 2017-20 er korrigert økonomiplandokumentene.

Det er nødvendig å kritisk vurdere alle nye investeringer når kommunen ellers har så høy lånegjeld.

Kommunene vil fra 1. januar 2017 få en plikt til å sørge for øyeblikkelig hjelp døgnopphold for pasienter med rusproblemer og psykiske lidelser. I Valdres foreslås dette organisert som et interkommunalt tilbud ved Valdres Lokalmedisinske Senter (VLMS) sammen med KAD / intermedisæravdeling (3plasser).

Det er rettighetsfesting til brukerstyrt personlig assistanse (BPA) for personer under 67 år med stort og langvarig behov for personlig assistanse (pas- og brukerrettighetslov).

For ressurskrevende tjenester øker innslagspunktet (fra kr 1 081' til kr 1 131'), mens kompensasjonsgraden beholdes på 80 %. Dette medfører en inntektsreduksjon på kr 200.000,-.

Regjeringen fastholder fleksibelt barnehageopptak, øker satser for foreldrebetaling, innfører samtidig gratis kjernetid for 3-5 åringer (familier med lav inntekt) og fritak for foreldrebetaling for familier med lav inntekt.

Beregninger viser en vekst i frie inntekter (skatt og rammetilskudd) fra 2016 til 2017 med 4,5 mill. kr. Veksten i frie inntekter skal bl. a dekke

- Lønns- og prisøkning
- Tjenesteyting, nye behov og vekst i kostnadstunge utgifter
 - Øyeblikkelig hjelp, døgnopphold
 - barnevern
 - ressurskrevende brukere
 - BPA

- Vedlikehold, etterslep

Det påpekes også at det på enkelte områder, spesielt innenfor administrasjon og plan- og saksbehandlerområdet er liten kapasitet, og at det bør tilføres flere ressurser.

Gjennom kommunestyrets behandling av «Driftsgjennomgang 2014» samt sak om «Driftstilpasning, skole» 19. mars 2015, ble diverse forutsetninger for tiltak og strukturendringer skissert i prosjektrapporter for de forskjellige tjenesteområdene.

I 2015 ble det gjennomført omstruktureringer med innsparinger på i alt 6 mill. kr., som også er grunnlaget for økonomiplanen. I 2017 er det gjort innsparinger med kr 750.000,-.

I økonomiplanen er det også forutsatt ytterligere tilpasninger med innsparing av 1,2 mill. kr. i 2018 og 2,7 mill. kr. i 2019. Med disse tilpasningene vil vedtatte handlingsregler for bruk av eiendomsskatt ivaretas.

Erfaringsvis vil det i økonomiplanperioden komme nye og endrede behov, dette kan ha bakgrunn i endringer i befolkningen, nye rettigheter fastsatt av sentrale myndigheter mv.

For å kunne nå innsparinger på drift i en slik størrelsesorden som beskrevet ovenfor bør arbeidet gjennomføres som et prosjekt med oppstart allerede på nyåret 2017. I en slik prosess bør det gjøres en helhetlig gjennomgang av organisasjonen, med fokus på tjenestestruktur, tjenestenivå, omstilling og effektivisering. Det bør også vurderes en gjennomgang av det inntekspotensialet som ligger i eiendomsskatten, evt endringer i handlingsregelen for bruk av eiendomsskatt (herunder størrelsen på avsetning til disposisjonsfond) og også størrelsen på skattesatsen.

Det vil være viktig med politisk forankring og deltakelse i et slikt prosjekt.

Inntektsrammene som er gitt i statsbudsjettet er for lave til å kunne videreføre dagens etablerte tjenestenivå, men med eiendomsskatt som delvis inntektskilde i tillegg klarer vi i stor grad å videreføre driften uten for store endringer og reduksjoner. Det er ikke lagt opp til økning av eiendomsskattesatsene i økonomiplanen.

Vedtatte handlingsregler for bruk av eiendomsskatt gir føringer for at ikke all eiendomsskatt skal brukes til ordinær drift, men at det også skal avsettes til disposisjonsfond, investeringer og nærings-/utviklingstiltak. For 2017 er det i budsjettet avsatt kr 2,4 mill. til disposisjonsfond.

Eiendomsskatt (i hele tusen)	2016	2017	2018	2019	2020
Drift	8 880	8 790	7 772	4 743	6 994
Avsatt til disposisjonsfond	3 569	2 445	4 247	6 498	4 625
Investeringer	702	702	702	1 860	1 860
Næring/utvikling/kultur	4 549	4 663	4 779	4 899	5 021
Sum	17 700	16 600	17 500	18 000	18 500

Fra 2016 til 2017 er det en skattenedgang i eiendomsskatt for vannkraftverk på hele 1,4 millioner kroner. Årsaken til dette er nedgang i kraftpris, at staten har økt grunnrenteskatten og at kraftselskapene har foretatt en direkte utgiftsføring av store kostnader til eksempelvis damrehabiliteringer.

For å kompensere for kommunenes skattebortfall (380mill kr for hele landet) har LVK foreslått en reduksjon av kapitaliseringsrenten ved verdsettelse av kraftverk (reduksjon fra dagens rente på 4,5 % til 3 %). En slik reduksjon vil **kunne** redde kommunenes skattegrunnlag allerede fra 2017. Ut i fra et forsiktighetsprinsipp er inntektene redusert for 2017 med 1,4 mill., og gradvis trappet opp igjen for de neste tre årene, noe som er usikkert.

Det er ikke funnet rom for tilstrekkelig med midler til opplæring jfr. kommunestyrets målsetting i forbindelse med driftstilpasningsprosessen 2008-2011, hvor 3 % av lønnsutgiftene skulle avsettes til opplæring.

Midler til opplæring i budsjettet for 2017 utgjør 1 % av fast lønn. Av den totale summen går en stor del til brannvesenet samt at noe av opplæringsmidlene er finansiert med statlige midler (gjelder videreutdanning av lærere).

De forskjellige betalingssatser og gebyrer vedtas årlig som en del av budsjettvedtaket. Det vises til eget gebyrhefte der de foreslåtte endringene framgår.

Økonomiske rammer

Kommunen forsøker å følge opp de sentrale myndigheters styringssignaler i forhold til satsing på ulike tjenesteområder, med de forventninger dette medfører. Vi har gjennom flere år hatt en sterkere vekst i lønns- og personalkostnadene våre enn utviklingen i de frie inntektene har gitt rom for.

Store investeringsprosjekter er også gjennomført, noe som har gitt kommunen en høy lånegjeld.

Det statlige inntektssystemet fastsetter den enkelte kommunes utgiftsbehov slik det er beregnet i rammetilskuddet.

Det overordna formålet med inntektssystemet er å jevne ut kommunenes forutsetninger for å gi et likeverdig tjenestetilbud til innbyggerne. Ved fordelingen av rammetilskuddet tar en hensyn til strukturelle forskjeller i kommunenes kostnader (utgiftsutjevning) og forskjeller i skatteinntektene (inntektsutjevning).

Omfordelingen som følge av utgifts- og inntektsutjevning skjer gjennom innbyggertilskuddet. Utgiftsutjevningen er grunnlagt med at demografiske, geografiske og sosiale forhold gir strukturelle kostnadsforskjeller som kommunene i liten grad kan påvirke. For at kommunesektoren skal kunne gi et likeverdig tjenestetilbud til sine innbyggere, må det tas hensyn til slike strukturelle kostnadsforskjeller når de økonomiske rammene for den enkelte kommune blir fastsatt. Ut fra disse beregningene i inntektssystemet vil Sør-Aurdal være om lag 23 % dyrere å drive enn landsgjennomsnittet.

Med den utviklingen vi ser i de frie inntektene som er beregnet for Sør-Aurdal i 2017 er vi avhengige av å tilpasse driften samtidig som vi må øke inntektene utover skatt og rammetilskudd.

Budsjetterte inntekter fra skatt og rammetilskudd tilsvarer prognosene fra det som er lagt til grunn i regjeringens forslag til statsbudsjett. Dette er usikre tall både for 2017 og resten av økonomiplanperioden, derfor er det avsatt noe mer til disposisjonsfond enn handlingsregelen tilsier. Dermed er det mulig å tilpasse budsjettet til evt. lavere inntekter i forhold til avsetningen til disposisjonsfondet.

I forslaget til økonomiplan og budsjett legges det opp til at netto driftsresultat vil utgjøre mellom 0,28 og 1,38 % av sum driftsinntekter i økonomiplanperioden. Måltall for sunn kommuneøkonomi er et netto driftsresultat som utgjør mer enn 1,75 % av driftsinntektene. Netto driftsresultat bedres med 3,4 mill. fra 2016 til 2020 med de forutsetninger som er lagt inn.

Utfordringen vår er fortsatt å begrense den årlige kostnadsveksten. Med tidligere vedtatte og foreslåtte investeringsprosjekter vil lånegjelden øke, og det er utfordrende i forhold til å binde opp driftsmidler til renter og avdrag i årene framover.

For 2016 ankom de ekstra vedtatte flyktninger sent på året, og introstønadene er derved ikke utbetalt for årets 12 mnd. Så vil skje i 2017 dermed blir posten for introstønad vesentlig høyere for 2017 enn 2016.

Det er også nødvendig å øke antall undervisningsstillinger og programrådgivningsstillinger på grunn av utvidet arbeidsmasse

For å kunne komme innenfor de tildelte rammer er det foretatt endringer innenfor de ulike tjenestene. Nedenfor gis en beskrivelse av de vesentligste endringene.

Det er en økning i innvandrer-tjenesten med 1,4 mill. kr. I budsjettet for 2017 er det en økning på 550.000,- på introduksjonslønn som resultat av økt bosetting. Etnedal har 10 elever som får introduksjonsordning i regi av VKV, og vi får derfor en reduksjon i inntekter fra andre kommuner på 550.000. Tilskudd til norskopplæring avhenger av hvor i løpet eleven er; antall år i Norge. Elevmassen for 2017 vil medføre et mindre tilskudd enn i 2016. Vi har slik en reduksjon i inntekter på per kapitaltilskuddet på 353.000.

Det er også foretatt en nødvendig økning på 40 % undervisningsstilling.

Det er lagt inn midler til vedlikehold tilsvarende 78 kr/m². I budsjettet for 2016 var det avsatt i snitt ca. 89 kr/m² til vedlikehold.

Den økonomiske rammen for barnehagene tilsier at vi også i 2017 i hovedsak må forholde oss til ett opptak i året.

Ledigholdelse av 2 sykehjemsplasser videreføres. Plassene kan benyttes til korttidsopphold ved behov for mennesker som ikke har behov for så tett oppfølging.

Avtale med Nord-Aurdal kommune om å drifte 7 sykehjemsplasser for demente pasienter derfra videreføres. Dette bidrar til å utnytte ressursene ved Sør-Aurdalsheimen på en bedre måte, opprettholde aktiviteten og beholde arbeidsplasser.

For å kunne møte en økende etterspørsel etter omsorgstjenester, satses det på økt bruk av velferdsteknologi og på arbeid med hverdagsmestring. Turnus og arbeidsplaner gjennomgås med tanke på hvordan eksisterende ressurser nyttes (tidsbruk), og det settes ekstra fokus på sykefraværsforebygging innen de tjenester / arbeidsplasser som har et høyere sykefravær enn gjennomsnittet.

Innen psykisk helsearbeid jobbes det med å omstrukturere tjenesten med økt fokus på gruppetilbud. Dette for å kunne yte tjenester til flere brukere, selv med noe mindre ressurser.

Fortsatt holdes ledig en 30 % hjemmel i helsestasjonstjenesten og en 30 % hjemmel i fysioterapitjenesten.

Økt innslagspunkt for refusjon av utgifter til ressurskrevende brukere fra kr 1043 000,- til kr 1 081 000,-. Dette medfører reduserte inntekter for Tilrettelagte tjenester, som i sin tur medfører konsekvenser for tjenestetilbudet.

Det er fortsatt ikke mulig å gjenopprette en tidligere hjemmel som soneleder i Tilrettelagte tjenester.

Hovedplan for vann og avløp ble vedtatt i 2016. I planvedtaket lå det inne en forutsetning om økte personellressurser til gjennomføring av arbeidet. Dette er det p.t. ikke avsatt midler til. Tiltakene og planen blir derfor forskjøvet i tid.

For interkommunale tjenester er det en økning til NAV – økning i sosial hjelp, samt til legevaktordningen.

Det er foretatt økninger i gebyrinntekter, jfr. gebyrhefte.

Budsjettet for 2017 er gjort opp med overføring av 2,4 mill. kr. til disposisjonsfond.

Hovedoversikt drift

Økonomiplan 2017-2020						
ENDELIG ØKONOMIPLAN						
Tekst	Regnskap 2015	2016	2017	Budsjett 2018	2019	2020
Driftsinntekter						
Brukerbetalinger	-9 226 357	-8 469 000	-9 199 000	-9 429 000	-9 665 000	-9 907 000
Andre salgs- og leieinntekter	-25 402 418	-24 943 000	-25 557 000	-26 196 000	-26 851 000	-27 522 000
Overføringer med krav til motytelse	-41 955 807	-36 507 000	-25 890 000	-26 537 000	-27 200 000	-27 880 000
Rammetilskudd	-124 711 601	-127 200 000	-128 892 000	-131 894 000	-134 337 000	-136 653 000
Andre statlige overføringer	-7 749 136	-9 379 000	-9 061 000	-9 288 000	-9 520 000	-9 758 000
Andre overføringer	-997 785	-440 000	-488 000	-500 000	-513 000	-526 000
Inntekts- og formuesskatt	-60 270 958	-65 848 000	-68 656 000	-69 456 000	-71 471 000	-73 428 000
Eiendomsskatt	-18 806 826	-17 321 000	-16 600 000	-17 500 000	-18 000 000	-18 500 000
Andre direkte og indirekte skatter	-4 737 952	-800 000	-800 000	-744 000	-744 000	-744 000
Sum driftsinntekter	-293 858 841	-290 907 000	-285 143 000	-291 544 000	-298 301 000	-304 918 000
Driftsutgifter						
Lønnsutgifter	151 687 882	155 065 000	160 372 000	162 515 000	164 507 000	169 031 000
Sosiale utgifter	30 812 503	30 609 000	26 847 000	27 411 000	28 014 000	28 616 000
Kjøp av varer og tj., inngår i komm. tj.prod.	27 946 518	29 030 000	30 025 000	30 656 000	31 330 000	31 957 000
Kjøp av tjenester, erstatter komm. tj.prod.	49 015 751	52 710 000	44 152 000	45 079 000	46 071 000	46 992 000
Overføringer	11 402 490	9 725 000	9 372 000	9 372 000	9 372 000	9 372 000
Avskrivninger	8 483 832	8 372 000	7 678 000	7 678 000	7 678 000	7 678 000
Fordelte utgifter	-308 412	-1 865 000	-1 956 000	-1 956 000	-1 956 000	-1 956 000
Sum driftsutgifter	279 040 564	283 646 000	276 490 000	280 755 000	285 016 000	291 690 000
Brutto driftsresultat	-14 818 277	-7 261 000	-8 653 000	-10 789 000	-13 285 000	-13 228 000
Finansinntekter						
Renteinntekter og utbytte	-2 884 170	-1 626 000	-1 666 000	-2 142 000	-2 031 000	-2 137 000
Mottatte avdrag på utlån	-	-	-	-	-	-
Sum eksterne finansinntekter	-2 884 170	-1 626 000	-1 666 000	-2 142 000	-2 031 000	-2 137 000
Finansutgifter						
Renteutgifter og låneomkostninger	8 417 809	6 898 000	8 200 000	8 518 000	8 851 000	9 232 000
Avdrag på lån	7 015 223	8 089 000	8 976 000	9 211 000	9 091 000	9 588 000
Utlån	-	30 000	30 000	30 000	30 000	30 000
Sum eksterne finansutgifter	15 433 032	15 017 000	17 206 000	17 759 000	17 972 000	18 850 000
Resultat eksterne finanstransaksjoner	12 548 862	13 391 000	15 540 000	15 617 000	15 941 000	16 713 000
Motpost avskrivninger	-8 483 832	-8 372 000	-7 678 000	-7 678 000	-7 678 000	-7 678 000
Netto driftsresultat	-10 753 247	-2 242 000	-791 000	-2 850 000	-5 022 000	-4 193 000
Interne finanstransaksjoner						
Bruk av tidl. års regnsk.m. mindreforbruk	-2 011 021	-	-	-	-	-
Bruk av disposisjonsfond	-1 115 000	-380 000	-482 000	-200 000	-279 000	-286 000
Bruk av bundne fond	-2 825 477	-2 543 000	-2 744 000	-2 744 000	-2 744 000	-2 744 000
Sum bruk av avsetninger	-5 951 498	-2 923 000	-3 226 000	-2 944 000	-3 023 000	-3 030 000
Overført til investeringsbudsjettet	7 037	799 000	799 000	799 000	799 000	1 850 000
Avsatt til dekn. av tidl. års regnsk.m. merfort	-	-	-	-	-	-
Avsatt til disposisjonsfond	5 977 000	3 569 000	2 445 000	4 247 000	6 498 000	4 625 000
Avsatt til bundne fond	3 614 227	797 000	773 000	748 000	748 000	748 000
Sum avsetninger	9 598 264	5 165 000	4 017 000	5 794 000	8 045 000	7 223 000
Regnskapsmessig mindreforbruk	7 106 481	-	-	-	-	-
Regnskapsmessig merforbruk	-	-	-	-	-	-
Resultat etter interne finanstransaksjoner	-0	-	-	-	-	-

Befolkningsutvikling

År	Folke- mengde 1. januar	Levende- fødte	Døde	Fødsels- oversk.	Inn- flytting	Ut- flytting	Netto- flytting	Folke- tilvekst	Endring i %
2000	3389	41	50	-9	122	135	-13	-22	-0,65
2001	3367	32	51	-19	112	109	3	-15	-0,45
2002	3352	36	42	-6	107	127	-20	-26	-0,78
2003	3326	42	72	-30	105	149	-44	-75	-2,25
2004	3251	32	42	-10	132	109	23	14	0,43
2005	3265	27	42	-15	114	124	-10	-22	-0,67
2006	3243	31	43	-12	79	119	-40	-49	-1,51
2007	3194	27	35	-8	121	132	-11	-18	-0,56
2008	3176	34	39	-5	122	88	34	28	0,88
2009	3204	34	52	-18	112	109	3	-18	-0,56
2010	3186	17	32	-15	125	133	-8	-22	-0,69
2011	3164	35	48	-13	129	126	3	-10	-0,32
2012	3154	25	40	-15	134	126	8	-7	-0,22
2013	3147	23	36	-13	132	133	-1	-14	-0,44
2014	3133	30	42	-12	154	181	-27	-39	-1,24
2015	3094	33	41	-8	112	144	-32	-36	-1,16
2016*	3058	15	20	-5	43	52	-9	-14	
GJ.snitt. 10 siste år		29	41	-12	122	129	-7	-19	

Kilde: SSB. * nov. 2016. Tall for 2016 gjelder pr. 1. halvår

Sør-Aurdal kommune har hatt en negativ befolkningsutvikling de siste år. I år 2000 var antall innbyggere 3 389, mens det i 2016 er 3 035 (pr. 1. halvår), altså en nedgang i folketallet på 354.

Prognose for befolkningsutviklingen i planperioden

Tallene viser en fremskrevet prognose for de neste 15 årene.

Med bakgrunn i tabell over folketallsutviklingen er det her lagt til grunn framskriving hentet fra SSB sine prognoser, MMMM, som står for middels nivå for henholdsvis fruktbarhet, levealder, innenlands flytting og nettoinnvandring:

	2016	2020	2025	2030
0 år	31	27	27	27
1-5 år	134	140	140	143
6-12 år	249	219	204	210
13-15 år	104	98	96	94
16-19 år	163	143	131	116
20-44 år	785	745	740	748
45-66 år	954	924	901	858
67-79 år	432	485	487	490
80-89 år	157	158	189	237
90 år +	49	41	38	44
	3058	2980	2953	2967

Dersom vi legger til grunn framskrivningen fra SSB-prognosen LLLL, som står for det laveste nivået for henholdsvis fruktbarhet, levealder, innenlands flytting og nettoinnvandring, vil befolkningstallene til sammenligning være:

	2016	2020	2025	2030
Sum innbyggere	3058	2935	2865	2806

Økonomiske forutsetninger

Inntekts- og formuesskatt

Skatteveksten har på landsbasis de senere år vært høy, mens den for Sør-Aurdal har vært noe svakere og mer variabel fra år til år. Skatteinngangen for 2016 er fortsatt usikker både for kommunen og på landsbasis. I økonomiplanen er det lagt inn en skattevekst tilsvarende prognosen fra forslaget til statsbudsjett i 2017, og et gjennomsnitt for årene 2013-2017 de tre siste årene i perioden.

Inntekter (1000 kr.)	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Inntekts- og formuesskatt	64 195	65 848	68 656	69 456	71 471	73 428
Endring fra året før	0,5 %	2,6 %	4,3 %	1,2 %	2,9 %	2,7 %
Prosent av landsgjennomsnittet	77,0 %	78,5 %	78,5 %	78,5 %	78,5 %	78,5 %

Skatt er sammen med rammetilskuddet den viktigste inntektskilden for kommunen, og utgjør det vesentligste av de frie inntektene.

Skatteinntektene utgjør i økonomiplanperioden 24 % av kommunens totale driftsinntekter.

Rammetilskudd

Omlegging av inntektssystemet medførte små endring i rammetilskuddet til Sør-Aurdal, en reduksjon på om lag kr 300.000 på strukturkriteriet.

Inntekter (1000 kr.)	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Rammetilskudd	124 712	127 200	128 892	131 894	134 337	136 653
Endring fra året før	0,8 %	2,0 %	1,3 %	2,3 %	1,9 %	1,7 %

Sammen med skatteinntektene er rammetilskuddet den delen av kommunens inntekter som utgjør de frie inntekter. Rammetilskuddet beløper seg til 43 - 44 % av de totale driftsinntektene i økonomiplanperioden.

Innbyggertilskudd

Dette er et likt tilskudd pr. innbygger, og utgjør i 2017 kr. 23.313. Det er beregnet en økning i innbyggertilskuddet i perioden opp til kr. 24.613 i 2020.

Skjønnsmidler

Skjønnsmidlene tildeles av fylkesmannen etter en samlet vurdering av kommunenes utfordringer samt forhold kommunene kan legge vekt på gjennom søknad. Sør-Aurdal får for 2017 kr. 900.000.

Distriktstilskudd Sør-Norge

Som en del av omleggingen av inntektssystemet fra 2017 er det foreslått at de tidligere tilskuddene distriktstilskudd Sør-Norge og småkommunetilskuddet slås sammen i et **distriktstilskudd Sør-Norge**. Det tidligere småkommunetilskuddet blir videreført som et småkommunetillegg innenfor det nye distriktstilskuddet Sør-Norge, og satsene for småkommunetillegget er differensiert etter kommunen sin verdi på distriktsindeksen. Kommuner med distriktsindeks på 35 (Sør-Aurdal har en distriktsindeks på 25) eller lavere får tilskudd etter høyeste sats, som er kr 5.543.000,-. Kommunen må i tillegg ha en gjennomsnittlig skatteinntekt per innbygger de tre siste årene som er lavere enn 120 pst av landsgjennomsnittet. Det er folketallet pr. 1. januar i året før budsjettåret som legges til grunn ved utmålingen av tilskuddet..

Finans

Rentekompensasjon

Fra tidligere prosjekter mottar kommunen rentekompensasjon for Reform-97, utbygging av omsorgsboliger og sykehjemsplasser og utbygging ved Sør-Aurdal ungdomsskole. Tilskuddene baserer seg på Husbankens lånerenter, og vil med dagens rentesatser utvikle seg slik i økonomiplanperioden

(Tall i 1000 kr.)	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Reform '97	233	227	221	0	0	0
SAUS	215	196	176	157	138	118
Omsorg/sykehjem	2 098	2 032	2 002	1 971	1 976	1 976
Sum tilskudd	2 545	2 454	2 399	2 129	2 114	2 094

Det vil bli søkt om rentekompensasjon for låneopptak som knytter seg til nye investeringsprosjekter, slik som for kirkebygg og også dersom det er mulighet for det i forbindelse med Sør-Aurdalshallen (ordning for skoler / svømmeanlegg).

Renteinntekter og renteutgifter, avdrag på lån

Renter/avkastning på innskudd og plasseringer beregnes til gjennomsnittlig 2,5 % i økonomiplanperioden.

Renteutgiftene på nye lån beregnes å ligge gjennomsnittlig på 2,25 % i økonomiplanperioden. Renter på eksisterende og nye lån er lagt inn i økonomiplanens forutsetninger. Avdrag på lån er budsjettert ut fra vedtatte avdragsplaner og forutsatte nye låneopptak.

Utgiftsforutsetninger

Drift og investering

I samsvar med regnskapsforskriftene er kommunens budsjett inndelt i en driftsdel og en investeringsdel.

Av driftsbudsjettet er omtrent 67 % bundet opp i lønn og sosiale utgifter, resten skal dekke kostnader til tjenestekjøp, materiell og utstyr til kommunens tjenesteproduksjon. Driftsutgiftene er nokså stabile, med en årlig økning på mellom 1,5 og 2,1 %.

Investeringsbudsjettet varierer mer fra år til år, og omfatter enkeltprosjekter som for en stor del finansieres med låneopptak. Med en solid driftsøkonomi ville en større del av investeringene kunne bli finansiert med egne midler, noe som fører til mindre rente- og avdragsutgifter i framtiden. Betaling av renter og avdrag er en vesentlig utgiftspost i driftsbudsjettet vårt.

Lønns- og prisforutsetninger

Det er gjennomgående benyttet følgende budsjettforutsetninger:

Pensjon	fellesordningen:	14,71 %
	sykepleiere	19,51 %
	lærere	10,25 %
Arbeidsgiveravgift:		6,40 %
Andre driftsutgifter:		0,00 %
Inntektsposter:		varierende

Beregnet utgift til lønnsoppgjør er i det alt vesentlige plassert på felles tjenesteområde, og blir fordelt når resultatet er kjent. 2017 er et mellomoppgjør og en regner med at avsatte midler er tilstrekkelig.

Det har ikke vært mulig med en generell prisjustering av utgifter, slik at i realiteten er det faktiske endringer og nedjustering der det er mulig som er lagt til grunn for å oppnå budsjettbalanse.

Generelt om den økonomiske utviklingen, hovedtall

Langsiktig gjeld

(Tall i 1000 kr.)	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Lånegjeld 1/1	186 476	194 460	186 371	207 395	220 434	254 293
Låneopptak	15 284	0	30 000	22 250	42 950	8 090
Avdrag	7 300	8 089	8 976	9 211	9 091	9 588
Lånegjeld 31/12	194 460	186 371	207 395	220 434	254 293	252 795
Gjeld i % av drift	63 %	68 %	73 %	76 %	85 %	83 %

De største låneopptakene i økonomiplanperioden er knyttet til svømmehall/kulturhus og flerbrukshall.

Viktig å presisere at i hht. måltall - sunn kommuneøkonomi - bør ikke gjeld overstige 70 % av driftsinntektene. Gjelden øker til 85% i 2019 og synker til 83% i 2020, dette er knyttet til ekstraordinært store investeringer i økonomiplanperioden og det vil være nødvendig framover med lavere investeringer for å kunne nærme seg 70% igjen .

Fond

(Tall i 1000 kr.)	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Bundne driftsfond	11 862	10 116	8 145	6 149	4 153	2 157
Ubundne inv.fond	7 775	7 325	7 325	825	825	825
Bundne inv.fond	692	692	692	692	692	692
Disposisjonsfond	12 498	22 777	25 222	29 496	35 994	40 619
Sum fondsmidler	32 827	40 910	41 384	37 162	41 664	44 293

Disposisjonsfondet alene bør utgjøre mellom 10 og 15 % av driftsinntektene. I 2017 vil disposisjonsfondet etter budsjettforslaget utgjøre 6,7 %, mens det etter forutsetningene i økonomiplanperioden er økt til 13,2 % i 2020.

Netto driftsresultat

(Tall i 1000 kr.)	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Driftsinntekter	293 859	291 409	285 134	291 544	298 301	304 918
Netto driftsresultat	10 753	2 145	791	2 850	5 022	4 193
Netto driftsres. i %	3,66 %	0,74 %	0,28 %	0,98 %	1,68 %	1,38 %

I planperioden vil driftsresultatet være under målsettingen om å få et stabilt resultat på min. 1,75 %, mens det budsjetterte resultatet for de siste årene i planperioden er på henholdsvis 1,68% i 2019 og 1,38 % i 2020.

Felles for driftsområdene

Årsverksramme

Gjennom tjenestestedenes budsjettforslag fremgår det at Sør-Aurdal kommune har følgende utvikling i faste stillingshjemler:

Ansvar	Tjeneste	2016	2017
	Intern stab og støtte	12,20	12,10
150	1200 Rådmannens stab	6,90	6,80
	1205 Kommunekassen	3,00	3,00
	1210 Tingvoll - fellesfunksjon	1,00	1,00
	1810 Hovedtillitsvalgt	0,30	0,30
170	1235 Innkjøp Valdres	1,00	1,00
154	Plan, næring og utbygging	10,08	10,30
	5000 Kart og oppmåling	1,80	1,80
	5010 Plan, inkl. folkehelsekoordinator	3,40	3,40
	5020 Bygge- og delesaksbehandling	1,90	2,05
	5205 Landbruk	2,00	2,00
	5550 Brann	0,98	1,05
	Oppvekst og kultur 1)	99,14	96,43
160	4000 Norskopplæring - innvandrere	1,40	1,75
	4300 Innvandrertjenesten	1,50	1,50
200-204	Skole - undervisningspersonell	51,25	48,38
200-204	Skoleass., SFO og merkantil	9,29	8,67
210	2250 Grunnskole, felles drift - administrasjon	1,80	2,00
	2600 Kulturskolen	1,84	1,88
	4005 Grunnskoleopplæring - voksne	0,11	0,10
	4720 Kulturadministrasjon	0,50	0,50
	4900 Vassfarete leirskole	1,75	1,75
300-303	Barnehage	28,20	28,40
350	Sør-Aurdal folkebibliotek	1,50	1,50
	Helse og familie	20,53	19,83
400	Helsestasjonstjenesten	3,30	3,30
402	Fysioterapitjenesten inkl. frisklivsveil.	2,40	2,40
415	Administrasjon	1,00	1,00
415	4160 Kommunelege	0,98	0,60
	4200 Legetjenesten – helsesekretær	3,70	3,70
	3230 Tildelingskontor	1,60	1,80
403	4220 Psykisk helsearbeid	6,05	5,65
	4235 Fekjærtunet	1,50	1,38
404	Institusjon og hjemmetjenester	78,13	77,99
	Administrasjon	1,80	1,80
	3410 Hjemmesykepleie	22,80	23,16
	3415 Hjemmehjelp	3,25	2,25
	Sør-Aurdalsheimen	50,28	50,78

Ansvar	Tjeneste	2016	2017
405	Tilrettelagte tjenester	44,83	46,70
	3440 Administrasjon	1,40	1,40
	3010,3430, 3435		
	Tilrettelagte tjenester	40,32	41,52
403	3425 Brukerstyrt personlig assistanse	3,11	3,78
500-507	Teknisk drift	19,44	19,54
500	Felles teknisk drift - administrasjon	1,60	1,25
501	Lokaler	12,49	12,32
502	Institusjoner	1,00	1,00
503	Botilbud	0,90	1,02
504	Veier	1,00	1,20
506	Vann	0,55	0,70
507	Avløp	1,90	2,10
SUM		284,35	282,89

På noen områder vil det være slik at nye faste stillinger erstatter utgifter til ekstrahjelp/ overtid. Innenfor faste stillingshjemler er det også til enhver tid noe vakanse

1) For skolesektoren er det foretatt en reduksjon av både lærer- og assistentressurser. Bl.a. blir antall lærerårsverk redusert med 2,86 årsverk. Forklaringen ligger i kutt i ett årsverk ved SAUS fra 01.08.17, kutt i 40 % av rektorstilling som blir ledig fra 01.08.17, ett årsverk som var budsjettet som «vikarpool» i 2016, men som likevel ikke lot seg videreføre for 2017, samt diverse reduksjoner ved samtlige skoler i løpet av inneværende budsjettår.

Interne stab- og støttefunksjoner

Politiske ansvarsområder

Kapittelet omfatter politiske ansvarsområder, interkommunal revisjonsordning, kontingenter (KS, LVK) og overføring til Kirkelig fellelsråd.

Endringer fra 2016 til 2017:

- Det er ikke lagt inn midler til møtegodtgjørelse utover de faste møter som formannskapsmøter, kommunestyremøter, kontrollutvalg, eldreråd og rådet for mennesker med nedsatt funksjonsevne
- Midler til tapt arbeidsfortjeneste er videreført fra 2016, hvor halvparten av møtene forutsettes holdt på kveldstid.
- Det er lagt inn midler i forb. med skattetakseringsprosjektet
- Økning i ordførergodtgjørelsen

Kirkelig fellelsråd: Rammen til Kirkelig fellelsråd økes med kr 75.000,- i forhold til budsjettet for 2016 (lønn- og prisvekst).

Stab / støtte

Ansaret omfatter rådmannens stab med økonomikontor, lønn / personal, politisk sekretariat, post / arkiv og ekspedisjon / sentralbord. Avdelingen har en støtte- og rådgiverfunksjon for samtlige tjenesteområder.

Endringer fra 2016 til 2017

- Lønnsoppgjør: Det er lagt inn midler til lønnsoppgjøret 2017 basert på en anslått årslønnsvekst på 2,7 %.
- 10 % stillingsressurs i Rådmannens stab er overført til administrasjonen for Oppvekst og kultur.
- Økning premieavvik, jfr. KLP-prognoser.

Utfordringer 2017:

- Det er høye forventninger til avdelingen når det gjelder service, kvalitet og kompetanse. Intern stab og støtte merker at det er knapphet på administrative ressurser i forhold til arbeidsmengde og krav til arbeidsutførelse. Kostra-tall viser at Sør-Aurdal kommune ligger lavt i Valdres-sammenheng når det gjelder administrative ressurser. En forsøker derfor å nytte ressursene best mulig, bl.a. ved å kunne "overlappe", slik at flere kan utføre flere arbeidsoppgaver og dermed redusere sårbarhet. Utstrakt bruk av IT-verktøy/systemer for å øke servicenivået og effektivisere saksbehandlingen er en nødvendighet. Dette fordrer jevnlig oppdatering og ajourhold av kunnskap og kompetanse (herunder også kommunens saksbehandlere). Det er derfor helt nødvendig å sette av ressurser til kompetanseheving.
- Økonomikontoret er kommunens eiendomsskattekontor. Dette vil kreve en del ressurser også i 2017. Herunder administrasjon av utskriving av eiendomsskatten, være sekretariat og legge til rette for sakkyndig takstnemnd og sakkyndig klagenemnd sitt arbeid, utlegging av skattelister, utsending av skatteseddel til skatteyter, ta i mot klager fra skatteyter eller formannskapet og videresende dette til nemndene.
- Fullelektronifisering av saks- og personalarkivet.
- Digitalisering av eiendomsarkivet.

Plan, næring og utvikling

Hovedmål

Kommuneplanens samfunnsdel for perioden 2008-2018 har følgende overordnede mål på området:

Næring, utbygging, samferdsel og arealbruk

- ◆ Kommunen skal legge forholdene til rette for utvikling og vekst innen eksisterende og ny virksomhet til beste for innbyggerne og samfunnets behov.
- ◆ Videreutvikle Sør-Aurdals allsidige næringsliv ved å bygge på eksisterende bedrifter og næringer, samt søke videreutvikling gjennom nye tiltak og etableringer.
- ◆ Universell utforming skal legges til grunn.
- ◆ Kommunen skal prioritere arbeid og aktivitet for ungdom 18 til 25 år.
- ◆ Opprettholde et levedyktig landbruk med produksjon av mat, trevirke og utmarksprodukter til beste for næringens utøvere og samfunnets behov.
- ◆ Kommunal utbygging skal legge vekt på langsiktighet og økonomisk drift.
- ◆ Ved utbygging skal det legges vekt på løsninger som totalt sett gir lavest mulig kostnader gjennom investeringens levetid.
- ◆ Vegene er et av de viktigste virkemidlene i distriktpolitikken. Vegnettet er av stor betydning for å opprettholde bosettingen og for å legge til rette for en utvikling i de enkelte bygdene.
- ◆ Kommunen skal arbeide aktivt for å påskynde utbedring av riks- og fylkesveger, og tilrettelegge for rasteplasser og gang- og sykkelvei langs deler av E-16. Egne ressurser samles for best mulig utvikling i de enkelte bygder der folk bor.
- ◆ Arealressursene skal forvaltes slik at inntjeningen kan øke innenfor et vidt spekter av aktiviteter med basis i en bærekraftig utvikling. Dyrka jord, også tidligere brukt jordbruksareal og produktiv skog, skal sikres som produksjonsgrunnlag for framtidig landbruk. Arealene skal brukes uten å forringes, det biologiske mangfoldet og befolkningens tilgang til friluftsområder skal sikres.
- ◆ Det skal være sterke samfunnsgagnlige årsaker tilstede for å omdisponere dyrka jord til annen bruk.
- ◆ Kommunen har store områder som med fordel kan nyttes til bolig- og ervervsbebyggelse. Fradeling til slike formål skal det sees ”romslig” på dersom det ikke går ut over dyrka mark, arrondering, landskapshensyn eller kulturlandskap.
- ◆ Fritidsbebyggelse avklares gjennom regulering etter overordnet planlegging i kommuneplanens arealdel.
- ◆ Kommunen skal ha en positiv holdning til næringsmessig bruk av verneområdene i kommunen.
- ◆ Kommune skal ha en positiv holdning til utvikling og utbygging av småkraftverk og bidra til at lokale utbyggere gis best mulig vilkår for å bygge ut vannkraft
- ◆ Landbruksplanen for Sør-Aurdal kommune legges til grunn for de fleste landbruksspørsmål i kommunen.
- ◆ Kommunen skal gjennom sitt arbeid forebygge sykdommer og sosiale problemer i befolkningen med hovedfokus på barn og ungdom. Tilbudet skal videreutvikles i takt med behovet.

Utfordringer i planperioden

- Innenfor tildelte rammer skal Planavdelingens virksomhet bygge på service, kvalitet og oppdatert kompetanse.

- Forvaltningsoppgavene skal prioriteres, løses forutsigbart og med høy kvalitet.
- Ta vare på og videreutvikle et godt arbeidsmiljø.
- Rekruttere medarbeidere med nødvendig kompetanse når noen slutter.
- ”Kommunal planstrategi” skal benyttes som et redskap for å prioritere de viktigste planoppgavene.
- Arealplanlegging skal benyttes som et virkemiddel for å sikre en langsiktig ressursforvaltning - og som et redskap i utviklingsarbeidet.
- Innta en aktiv pådriverrolle i arbeidet med oppgradering av riks- og fylkesvegnettet.
- Avdelingen skal framstå som utviklingsrettet og med fokus på bosetting og verdiskaping i næringslivet – herunder landbruket.
- Videreutvikle og holde ved like digitale verktøy for å øke servicenivået og effektivisere saksbehandlingen.
- Videreutvikling av brannvesenet, også pga. tunneler på E16.
- Være en pådriver til at folkehelsearbeidet får et overordnet fokus i kommunens virksomhet. Sør-Aurdal skal bli en foregangskommune innen folkehelsearbeidet og konkretisere slagordet ”Sør-Aurdal – en frisk kommune i Valdres”.

Oppvekst og kultur

Kultur

Hovedmål:

1. *I samarbeid med næringsliv, frivillige lag, organisasjoner og lignende skal Sør-Aurdal kommune videreutvikle et allsidig kultur- og idrettstilbud og sine lokalsamfunn med Bagn som det funksjonelle kommunesenteret.
(jf. Kommuneplanens samfunnsdel for Sør-Aurdal 2008-2018)*

Utfordringer:

- Prioritering av midler i kommunens budsjett til oppfølging av "Kulturplan 2015-2020". **Stramme økonomiske rammer** vanskeliggjør oppfølgingen av den økte satsingen på kultur som det legges opp til i Kulturplanen.
- Videreføre det **gode samarbeidet** med frivillige lag og foreninger i kommunen om et allsidig kulturtilbud, og paraplyorganisasjonene Sør-Aurdal Idrettsråd og Sør-Aurdal Musikkråd.
- Stimulering av kulturlivet i kommunen.
- Oppfølging av "Kommunedelplan for idrett og fysisk aktivitet i Sør-Aurdal kommune 2014-2017". Søknader om spillemidler og videreføring av kommunalt tilskudd til anleggsutbyggingen i handlingsprogrammet. Planen skal revideres i 2017 for ny planperiode 2018-2021.
- Det er ikke satt av midler til drift av Bygdekinoen.
- Det er ikke satt av midler i budsjettet til reproduksjon av bygdeboka «Gard og bygd i Sør-Aurdal» bind D.

«Kulturplan for Sør-Aurdal kommune 2015-2020» har følgende overordnede målsetting: **Økt satsing på kultur i kommunen.**

Det er et måltall at 3 % av kommunens netto driftsutgifter skal brukes på kultur innen år 2020. Tabellene under viser utviklingen og hvordan Sør-Aurdal kommune ligger an i forhold til måloppnåelse:

Faktatabell kultur (KOSTRA)	Sør-Aurdal			Kostra-gr. 2 2015	Opp-land 2015	Landet u/Oslo 2015
	2013	2014	2015			
Netto driftsutgifter kultursektoren i prosent av kommunens totale netto driftsutgifter	1,8	1,7	1,8	3,4	3,8	3,8
Netto driftsutgifter for kultursektoren per innbygger i kroner	1 091	1 095	1 162	2 046	2 075	1 991

Sammenlignet med kommunene i Valdres 2015:	SAK	NAK	ØSK	VSK	EK	VK
Netto driftsutgifter kulturektoren i prosent av kommunens totale netto driftsutgifter	1,8	3,7	2,8	3,7	3,3	6,0
Netto driftsutgifter for kulturektoren per innbygger i kroner	1 162	2 081	1 604	2 506	2 636	4 392

Kulturskolen

Hovedmål:

- Kommunen skal ha et rikt og allsidig kulturliv, blant annet gjennom kulturskolen, samt bruke kulturlivet som virkemiddel for å fremme bosetting.
(jf. Kommuneplanens samfunnsdel for Sør-Aurdal 2008-2018)*

Utfordringer:

- Kunne tilby plass til alle barn og unge og voksne som søker plass i kulturskolen
- Videreutvikle kurstilbudet** i kulturskolen etter behov og økonomi. Budsjettet vanskeliggjør nytenking innen tilbud, da tilbud som tilbys må utformes ut i fra lærernes kompetanse. Det er ikke rom for å knytte til seg nye lærerkrefter
- Implementere den **nye rammeplanen** for kulturskolen i samarbeid med de andre valdres-kommune gjennom rektorutvalget for kulturskolen i Valdres. Det skal utarbeides planer for hvert enkelt kurs, samt en generell plan for kommunen.
- Det er innkjøpt et **administrasjonsprogram** for kulturskolen for alle kommunene i Valdres. Innføringen av dette programmet er tidkrevende da kulturskolen kun har 30 % administrativ ressurs

Kulturskolen

Økonomiperspektivet	Datakilde	Status 2015
Avvik mellom budsjett og regnskap utgifter (positive tall = mindreforbruk)	Regnskap	16 409
Avvik mellom budsjett og regnskap inntekter (positive tall = merinntekt)	Regnskap	5 425
Avvik mellom budsjett og regnskap totalt (positivt tall = mindreforbruk)	Regnskap	21 834

Nøkkeltall:

Faktatabell kulturskole (KOSTRA)	Sør-Aurdal			Kostra- gr. 2 2015	Opp- land 2015	Landet u/Oslo 2015
	2013	2014	2015			
Netto driftsutgifter til kommunale musikk- og kulturskoler, i prosent av samlede netto driftsutgifter Enhet: Prosent	0,5	0,4	0,5	0,7	0,6	0,5
Brutto driftsutgifter til kommunale musikk- og kulturskoler, per bruker Enhet: Kroner	14 144	19 560	23 552	18 149	19 010	18 681
Andel elever (brukere) i grunnskolealder i kommunens musikk- og kulturskole, av antall barn i alderen 6-15 år (%)	20,6	14,2	14,0	24,4	18,3	14,3

Bibliotekjenesten**Hovedmål:**

1. *Bibliotekene skal i sine tilbud til barn, voksne og seniorer legge vekt på kvalitet, allsidighet og aktualitet. De skal fremme opplysning, utdanning og annen kulturell virksomhet gjennom informasjonsformidling og ved å stille bøker og annet egnet materiale gratis til disposisjon og alle.*
2. *Bibliotekene skal gi rask og god service til alle*
3. *Biblioteket skal være en aktiv læringsarena for barn og voksne og bli en spydspiss i et fremtidig kultur- og kunnskapssamfunn*

Utfordringer:

- Å oppfylle kravene om **kvalitet, allsidighet og aktualitet** i tilbudene til barn og voksne på alle de tre avdelingene i kommunen.
- Å legge til rette for å oppfylle **møteplassfunksjonen** i biblioteket
- Tall fra statistikken for 2015, totalt for alle de tre avdelingene:
 - Bestand bøker og andre medier: 47307
 - Utlån: 18183 (5,9 utlån pr. innbygger; 6.plass på utlånstoppen i Oppland)
 - Besøk i 2015: 9370 (3 besøk pr. innbygger i løpet av året)
 - Aktive lånere: 923
- For mer statistikk:
<http://www.oppland.no/fagomrader/fylkesbiblioteket/statistikk/okonomi/>

Sør- Aurdal folkebibliotek

Økonomiperspektivet	Datakilde	Status 2015
Avvik mellom budsjett og regnskap utgifter (positive tall = mindreforbruk)	Regnskap	11 038
Avvik mellom budsjett og regnskap inntekter (positive tall = merinntekt)	Regnskap	7 672
Avvik mellom budsjett og regnskap totalt (positivt tall = mindreforbruk)	Regnskap	18 710

Faktatabell bibliotek (KOSTRA)	Sør-Aurdal			Kostra- gr. 2 2015	Opp- land 2015	Landet u/Oslo 2015
	2013	2014	2015			
Netto driftsutgifter til folkebibliotek per innbygger i kroner	354	372	368	343	341	273

Sammenlignet med kommunene i Valdres 2015:	SAK	NAK	ØSK	VSK	EK	VK
Netto driftsutgifter til folkebibliotek per innbygger i kroner	368	332	307	319	373	969

Innvandrertjenesten

Hovedmål:

1. Å tilby nyinnflyttede flyktninger introduksjonsordning slik at de kan komme i jobb og integreres i det norske samfunn. Dette inkluderer opplæring i norsk og samfunnskunnskap. Norskopplæring tilbys også utenlandske familiegjeforente som kommer til kommunen.

Utfordringer:

Antallet bosatte flyktninger er økt med 10 personer, men det har ikke samtidig vært en økning i hjemler knyttet opp til innvandrertjenesten. Tjenesten har slik lagt til rette for bosetting og undervist med den samme bemanningen.

- Vi har mangel på **lærer- og programrådgiverressurs** slik at vi ikke er i stand til å gi et fullgodt tilbud til de vi arbeider for
- Mangel på **praksisplasser** for arbeid og språkopplæring

Økonomiperspektivet	Datakilde	Status 2014	Status 2015
Avvik mellom budsjett og regnskap utgifter (positive tall = mindreforbruk)	Regnskap	-216 000	109 237
Avvik mellom budsjett og regnskap inntekter (positive tall = merinntekt)	Regnskap	26 000	198 572
Avvik mellom budsjett og regnskap totalt (positivt tall = mindreforbruk)	Regnskap	-190 000	307 809

Vassfarete leirskole

Hovedmål:

1. Leverer gode leirskoleopphold for over 1000 gjestende elever hvert år med fokus på enkel friluftsliv og sporløs adferd i naturen både på barmark og vinterstid. Herunder ligger også muligheten for å tilby en mer «villmarksrettet» leirskole med tiden.

2. *Lage en attraktiv leirskole som gir god reklame for Hedalen, Sør-Aurdal og Valdres, som igjen kan få flere kommuner til å ønske å bestille leirskole hos oss. Utnytte det faktum at Hedalen ligger kun to timer unna store potensielle kundemasser i Oslo- og Drammensregionen.*

Utfordringer:

- Innenfor de 20 ukene vi har avtale med kursstedet vi bruker, skal vi klare å ta imot nok elever slik at vi gjennom refusjon dekker lønnskostnadene til leirskolens lærerstillinger. De siste årene har vi ikke kunnet utnytte alle ukene, men det har vært store elevgrupper de ukene vi har disponert. Dette gir en del **kapasitetsutfordringer**, og vi ligger ofte helt på grensen til hvor mange vi kan ta imot en enkel uke. Målet er å kunne utnytte tiden mellom påske og fram til vårsesongen ved å ta imot elever til en leirskole mer basert på «villmark» og enkel overnatting inne i Vassfaret. Slike opplegg er under utarbeiding.
- Stram kommuneøkonomi medfører **usikkerhet rundt kundegrunnlaget**. Noen kommuner velger å si opp kontrakten med leirskolen med bakgrunn i strammere rammer. Det sagt; de siste to årene har det tatt seg opp mye og vi har fått mange nye kunder.

Vassfaret leirskole:

Økonomiperspektivet	Datakilde	Status 2015
Avvik mellom budsjett og regnskap utgifter (positive tall = mindreforbruk)	Regnskap	-93 330
Avvik mellom budsjett og regnskap inntekter (positive tall = merinntekt)	Regnskap	131 593
Avvik mellom budsjett og regnskap totalt (positivt tall = mindreforbruk)	Regnskap	38 263

Barnehagene

Reinli barnehage, Begnadalen barnehage og Hedalen naturbarnehage

Hovedmål:

1. *Barnehagene i Sør-Aurdal skal være en arena for utvikling, med fokus på den pedagogiske og praktiske hverdagen i barnehagen, både i forhold til barn og voksen*
2. *Rammeplanen skal brukes aktivt og bevisst i den daglige driften i barnehagen*
3. *Sør-Aurdal kommune skal sikre og videreutvikle kvaliteten i barnehagene med motto: Aktive barn i naturen*
4. *Sør-Aurdal kommune satser på full barnehagedekning*

Utfordringer:

- Varierende fødselstall gir **uforutsigbare arbeids / tilsettings forhold** i barnehagen
- Vanskelig å **rekruttere pedagoger** til barnehagen
- Vanskelig å **beholde** pedagogisk personale – de søker seg over til skolene
- Ha god nok **grunnbemanning**, slik at man kan være fleksibel og imøtekommende overfor brukerne utover året når nye og endrede behov melder seg; løpende opptak

- Bli kjent med, tilpasse til lokale forhold og implementere **ny rammeplan**
- Ha tid og rom til å prioritere **pedagogisk refleksjon**
- **Sykefravær** – små personalgrupper er særlig sårbare. Høyt sykefravær er en utfordring sett opp i mot kvalitet
- Ha tilgang til mange nok – og dyktige **vikarer**
- **Lite ressurser til ledelse** medfører at styrerne må bruke mesteparten av sin ledelsesressurs til administrative oppgaver
- Den nasjonale ordningen med søknad om redusert foreldrebetaling for familier med inntekt under en fastsatt grense, og gratis oppholdstid 20 timer per uke for 3, 4 og 5-åringer for de som fyller kravene til redusert foreldrebetaling videreføres. Dette kan gi en mindreinntekt i foreldrebetaling barnehage.

Økonomiperspektivet	Datakilde	Status 2014	Status 2015
Avvik mellom budsjett og regnskap utgifter (positive tall = mindre forbruk)	Regnskap	-1 383 000	-70 543
Avvik mellom budsjett og regnskap inntekter (positive tall = mer inntekt)	Regnskap	1 112 000	555 358
Avvik mellom budsjett og regnskap totalt (positivt tall = mindreforbruk)	Regnskap	-271 000	484 815

Faktatabell barnehage (KOSTRA)	Sør-Aurdal			Kostra-gr. 2 2015	Opp-land 2015	Landet u/Oslo 2015
	2013	2014	2015			
*1) Korrigerte brutto driftsutgifter i kroner per barn i kommunal barnehage	129 608	148 898	138 552	170 926	173 401	178 464
Netto driftsutgifter per innbygger 1-5 år i kroner, barnehager	95 529	110 205	109 634	127 851	127 818	130 606
Andel barn 1-5 år med barnehageplass (%)	89	86,3	86,6	90,2	90,9	91,0
Andel styrere og pedagogiske ledere med godkjent barnehagelærerutdanning (%)	88,2	68,8	100	88,9	94,6	92,6

Ad. 1):

Sammenlignet med kommunene i Valdres 2015:	SAK	NAK	ØSK	VSK	EK	VK
Netto driftsutgifter til folkebibliotek per innbygger i kroner	138 552	166 953	178 195	170 024	217 587	196 456

Skolene

Bagn skule, Sør- Aurdal ungdomsskole, Begnadalen skole og Hedalen barne- og ungdomsskole

Hovedmål:

1. *Elevene i Sør- Aurdal kommune skal møte et godt skolemiljø som gir læring og trivsel for alle*
2. *Kommunen skal skape en felles pedagogisk forståelse for hva et godt skolemiljø er, og gi innsikt i hvordan en kan oppnå dette*
3. *Personalet skal gis kompetanse til å takle hverdagen i klasserommet både praktisk og pedagogisk.*
4. *Skoler og klasser må være så store at det faglige miljøet blir utviklet og elevene kan lære sammen med andre på lik linje. Hensynet til sosialt og pedagogisk miljø for elevene skal være overordnet andre hensyn*

Utfordringer:

- **Synkende elevtall**
- Utfordringer med å knytte til seg **kvalifiserte lærere**. De siste årene har vi i Hedalen vært avhengige av velvilje fra pensjonerte lærere, både i faste stillinger og som vikarer
- Den nye **IKT-plattformen** byr på problemer
- **For mange utviklingsprosjekter med for kort varighet**. Forskning viser at dersom et utviklingsarbeid skal virke, at det skal medføre en endring i pedagogisk praksis, må slike prosjekt pågå over flere år. Slik det er nå er det vanskelig å motivere de ansatte
- Vi mangler en **langsiktig tenking** for skolene i SAK. Utarbeidelse av en slik plan er et omfattende arbeid der all ansatte må inkluderes. Mangel på administrative ressurser har gjort at dette arbeidet har blitt utsatt, men planen er planlagt gjennomført i løpet av 2017
- **Kompetanse for kvalitet**: en kartlegging viser at vi har lærere på barnetrinnet og ungdomstrinnet som ikke oppfyller kompetansekravene beskrevet i forskrift til Oppl. Det er derfor viktig at det settes av ressurser slik at lærerne får mulighet til å delta i Kompetanse for kvalitet
- **Fremmedspråklige**: Bagn skule har for tiden 13 – 15 elever med fremmedspråklig bakgrunn, dvs. ca. 10 % av elevene. Skolen har nå foretatt kartlegging ved hjelp av Udir sitt kartleggingsverktøy, og denne viser at åtte av elevene ikke har tilstrekkelig kompetanse til å følge opplæring etter den ordinære læreplanen i norsk. For tiden «deler» Bagn skule og SAUS en ressurs tilsvarende 12 timer pr. uke (456 timer pr.år), til denne opplæringen, noe som er et stort fremskritt i forhold til det vi tidligere har rådet over. Spriket i alder og kompetanse gjør at elevgruppen må deles i barnetrinn og ungdomstrinn, og elevene får slik 6 timer pr. uke. Ved at vi har så få elever blir det ressurskrevende å kunne gi dem et så godt tilbud som det de voksne flyktingene får gjennom introduksjonsordningen. Klassene bør styrkes med (tospråklig) assistentressurs
- **Fådelte undervisning**: en utfordring ved de fådelte skolene er meget varierende størrelse på årskullene. Når vi har sammenslåtte klasser, kan dette gi uforholdsmessig store grupper enkelte år, med tilsvarende små grupper andre år. Å lage planer blir da utfordrende, slik at alle årskull får med seg alt i de andre fagene enn progresjonsfagene.
- Det praktiske rundt utagerende elever er mange ganger vanskelig å takle. Hvordan klarer vi å «se bak» atferden og hva kan vi gjøre for å legge til rette for at denne elevgruppa opplever mestring i skolehverdagen? PPT er inne med veiledning
- **Skolevegring**: SAK og de interkommunale tjenestene har ikke god nok kunnskap om dette området

- **Tverrfaglig samarbeid:** Vi har flere elever med behov for tiltak fra ulike kommunale og interkommunale tjenester. Det er utfordrende å få til et godt samarbeid mot felles mål.
- **Spesialundervisning:** SAK har mange elever med enkeltvedtak om spesialundervisning. Det er utfordrende å ivareta elevenes rettigheter og samtidig sørge for nok ressurser til grunnbemanning. Kommunen har vært inne i et samarbeid med Fylkesmannen i Oppland, Statped og PPT-Valdres der ulike aspekt ved spesialundervisningen/skolen har blitt vurdert
- **Ledelse:** Forskning understreker betydningen av ledelse, og det er derfor et tankekors hvor lite ressurser vi bruker på ledelse. Det er utfordrende å stå som leder i skolene i Sør-Aurdal; usikkerhet rundt gjentatte strukturgjennomganger, krav til gode resultater, forventning om skoleutvikling, stadig vikariering, gjentatte utredninger, krav om dokumentering og rapportering osv. Vi har ikke rammer til å sette av ressurser til å **øke ledernes kompetanse**, og tiden brukes til administrative oppgaver

Skolene og oppvekst og kultur felles drift

Økonomiperspektivet	Datakilde	Status 2014	Status 2015
Avvik mellom budsjett og regnskap utgifter (positive tall = mindre forbruk)	Regnskap	-136 000	-1 032 356
Avvik mellom budsjett og regnskap inntekter (positive tall = mer inntekt)	Regnskap	2 458 000	1 787 837
Avvik mellom budsjett og regnskap totalt (positivt tall = mindreforbruk)	Regnskap	2 322 000	749 481

Nøkkeltall (KOSTRA) skole 2015

Sammenlignet med kommunene i Valdres 2015:	SAK	NAK	ØSK	VSK	EK	VK
Korrigert brutto driftsutgifter til grunnskole (202), per elev (i hele 1000 kr)	100	79	98	109	106	133
Elever pr. kommunale skole	88	330	117	126	164	164
Andel elever i grunnskolen som får spesialundervisning	13,6 %	8,3 %	8,5 %	9,5 %	9,1 %	4,3 %

Ledelse og administrasjon:

Vi opplever det utfordrende å ivareta ledelsen og administrasjonen av ansvar 20 på en tilfredsstillende måte. Oppgavene som skal utføres er omfattende, og vi ser at vi på mange områder må utsette f.eks. planoppgaver og langsiktig tenking for å ivareta den daglige driften. Administrative oppgaver, møtevirksomhet og interkommunalt arbeid gjør at tjenesteleder ikke får fulgt opp de ulike tjenestene på en god nok måte.

Felles utfordring:

Vi har mange barn og elever som mottar tjenester fra ulike områder i kommunen. Det er en utfordring for foreldre å forholde seg til mange tjenester, og det er en utfordring for tjenestene å koordinere seg. Vi mener at et koordinerende team vil kunne ivareta tjenestemottakerne på en bedre måte og hjelpe tjenestene til et bedre samarbeid. Tverrfaglig samarbeid er en utfordring, og vi har behov for koordinering slik at vi i sammen ivaretar brukerne på en best mulig måte. Det er dessverre ikke mulig å få til en koordinerende enhet innenfor gitte budsjettrammer.

Institusjon og hjemmetjeneste

Hovedmål

Kommuneplanens samfunnsdel for perioden 2008-2018 har overordnede mål på område:

- Skal gi helse og omsorgstjenester etter enkeltvedtak på riktig tjenestenivå.
- Skal være en trygg og forutsigbar tjeneste som gir et kvantitativt og kvalitativt Likeverdig tilbud til alle innbyggere i kommunen.
- Være et helhetlig lokalt tjenestetilbud som skal gi brukeren økt livskvalitet og mestring av egen livssituasjon, ved økt tilgjengelighet og økt kvalitet på tjenestene.
- Skal gi langtids botilbud på sykehjemmet til syke og pleietrengende med stort behov for medisinsk tilsyn og sykepleie.

Skal gi korttidsopphold på sykehjem for medisinsk behandling, rehabilitering og sykepleie, samt gi avlastning for personer med store omsorgsoppgaver.

Nøkkeltall for hjemmetjenesten – faktatall og målkart for planperioden

Faktatabell (KOSTRA)	2013	Sør-Aurdal 2014	2015	Kommune- gruppe	Oppland	Landet u/Oslo
Korrigert brutto driftsutgifter pr. mottaker av hjemmetjenester Kr. ¹⁾	173 224	182 020	177 510	217 241	219 115	237 965
Mottakere av hjemmetjenester, pr 1000 innb. 0-66 år Kr. ¹⁾	49	52	52	26	27	21
Mottakere av hjemmetjenester, pr 1000 innb. 67-79 år Kr. ¹⁾	85	73	86	81	82	68
Mottakere av hjemmetjenester, pr 1000 innb. 80+ år Kr. ¹⁾	421	456	398	373	347	328
Totalt tjenestemottakere/ -søkere hjemmetjenesten ²⁾	299	292	--			
Årsverk i hjemmetjenesten ²⁾	38,08	37,26				

- 1) Mottakere av hjemmetjenester innbefatter tjenestemottakere både i miljøarbeidertjenesten og hjemmetjenesten.
- 2) Tjenestemottakere / søkere og årsverk i hjemmetjenesten kan ikke sammenlignes fra tidligere år på grunn av omorganisering.

- Tabellen over viser at brutto driftsutgifter pr. mottaker av hjemmetjenester er betydelig mindre enn sammenligningsgrunnlaget.
- Antall mottakere av hjemmetjenester opp til 66 år er uendret, mens mottakere fra 67 – 79 år har økt. Hjemmetjenestemottakere over 80 år er betydelig redusert sammenlignet med de to foregående år. Allikevel er antallet stort sammenlignet med sammenligningsgrunnlaget.

Nøkkel tall for sykehjemmet – faktatall og målkart for planperioden

Faktatabell (KOSTRA)	2013	Sør-Aurdal 2014	2015	Kommune- gruppe 2015	Oppland 2015	Landet u/Oslo 2015
Andel innbyggere 80 år og over som er beboere på institusjon (prosent)	15,7	16	13,6	13,7	12,4	13,2
Plasser i institusjon i prosent av innbyggere 80 år over	23,6	24,8	22,3	19,2	17,4	18,1
Andel beboere 80 år og over i institusjon. Prosent	82,9	86,8	82,4	74,5	70,8	69,7
Korr. Brutto driftsutgifter, institusjon pr. plass,	747 824	752 412	713 039	-	1 051 266	1 050 987
Antall plasser avsatt til rehabilitering/habilitering. Prosent	11,8	11,8	11,8	8,5	8,4	7,9
Legetime pr uke pr beboer i sykehjem	0,20	0,21	0,41	0,41	0,61	0,54

- Tabellen over viser at sykehjemmets plasser brukes til de eldste eldre i kommunen. Dette er i tråd med intensjonene og sentrale føringer. Den viser også at vi ligger godt an når det gjelder plasser avsatt til rehabilitering.
- Det siste året har behovet for både langtidsplasser og korttidsplasser på sykehjemmet vært redusert i forhold til årene tidligere. Det viser tabellen.
- Langtidsopphold på sykehjemmet er det neste øverste trinn i omsorgstrappa under VLMS. Langtidsplassene er forbeholdt personer med behov for heldøgns tilsyn og pleie.
- Korttids-/ avlastningsopphold er et viktig forebyggende tilbud. Ved å gi regelmessige korttidsopphold og avlastning for personer med store omsorgsoppgaver, kan flere bo hjemme lenger.
- Økende antall personer med demens er en utfordring, fordi de etter hvert ikke kan ivareta seg selv. En god demensomsorg der fagpersoner med frigitt tid kommer tidlig inn i sykdomsforløpet kan utsette langtidsplasser i sykehjem og utslitte pårørende. Demenskompetanse og kunnskap om tilrettelegging må ut i hjemmene slik at de som ønsker kan bo hjemme så lenge som mulig. De fleste som får innvilget langtidsopphold har en demensdiagnose.

I 2017 kan utfordringene bli følgende:

- Å drive faglig utvikling krever ressurser for å dekke kursutgifter, reise og vikarutgifter. Faglig utvikling er viktig for å kunne tilby gode tjenester fra kompetente ansatte. Innsparing kan bety at færre får kurs og opplæring som kan virke demotiverende for ansatte og dermed påvirker tjenesteutøvelsen.
- Kommunen har hatt rekrutteringsproblemer av fagpersonell. Å tiltrekke seg ønsket arbeidskraft med stramme rammer reduserer mulighet for gode tilbud om lønn og andre goder. Mangel på kvalifisert personell gjør at avdelingsledere blir dobbeltarbeidende og dette påvirker kapasitet og trivsel. Dobbeltarbeidet reduserer muligheten til å gjøre lederoppgaver. Mangel på kvalifisert personell vanskeliggjør også implementering og igangsetting av de planer som er ønskelig for å gi mer effektiv drift og gode nok tjenester.

Eks. system for å jobbe etter vedtak, system for rapportering og kontroll for å sikre tjenester, igangsette hverdagsmestring, opprette demenskontakt, implementere mer bruk av velferdstekniske løsninger, effektivisere bruk av fagsystem til å ta flere oppgaver.

Dette er flere tiltak som kan redusere behovet for tjeneste hos den enkelte tjenestemottaker på sikt.

- Siden mars 2012 har vi hatt aktiv nattevakt i øvre del av kommunen. Det har ikke vært mulighet for å opprette tilsvarende i ytre del av kommunen enda, pga. økonomi. Dette medfører i blant at pasienter fra ytre del må ha institusjonsplass, når de trenger tilsyn på natt. Med aktiv nattevakt kunne noen av disse vært hjemme (som oftest er en rimeligere løsning, totalt sett).
- For å utvikle kompetanse og nye løsninger på hvordan helse og omsorgstjenester skal utvikles og effektiviseres i fremtiden på en god måte, er det behov for flere ansatte.
- Tjenesten har et stort sykefravær som krever mye av ledere i tjenesten og har økonomiske konsekvenser.
- Det er en utfordring å finne rett bo- og tjenestetilbud til den enkelte med stramme rammer som begrenser mulighetene, samtidig som pasienter vil bli skrevet ut tidligere fra psykiatribehandling fra 01.01.17

Brukerperspektiv

Siste brukerundersøkelse var gjennomført i 2013. Det var planlagt ny gjennomføring i 2016, men på grunn av kapasitetsproblemer er den ikke gjennomført. Det vurderes å gjennomføre ny brukerundersøkelse i 2017.

Medarbeiderperspektiv

Da det i 2016 ble gjennomført en ny type medarbeiderundersøkelse («10-faktor»), er resultatene ikke sammenlignbare med tidligere medarbeiderundersøkelser. Derfor tas ikke denne med her.

Økonomiperspektiv

Det registreres økt aktivitet i hjemmesykepleien. Det er ikke lagt inn for økt bemanning da budsjettet ikke tillater det. Det kan gi utslag i merforbruk i ekstravakter og overtid. Det legges opp til en mer aktiv prosess for effektivisering av hele tjenesten i 2017, og reduksjon av sykefravær. Med det menes blant annet større fokus på hverdagsmestring, vurdere mer bruk av velferdsteknologiske løsninger, utvikle potensialet i fagsystemet, ny kartlegging av tidsbruk, gjennomgang av enkeltvedtak og gjennomgang av turnuser. I tillegg skal det jobbes med tiltak for å redusere sykefraværet.

I tillegg ser det ut til en økende tendens for behov av langtidsplasser der sykehjemmet dekker dette behovet. Flere langtidsopphold gir økte inntekter.

Det selges korttidsopphold til andre kommuner på forespørsel og ved ledig kapasitet.

På grunn av omorganisering med endring av hvor ulike tjenester hører til er det vanskelig å sammenligne tall fra regnskapet for 2015 med tidligere år.

Tilrettelagte tjenester

Hovedmål

Kommuneplanens samfunnsdel for perioden 2008-2018 har overordnede mål på område:

Miljøarbeidertjenesten

- Bedre funksjonsevnen, og tilrettelegge for at den enkelte funksjonshemmede får mulighet til å leve et mest mulig selvstendig sosialt og meningsfylt liv.
- Skal gi rett hjelp til rett person, til rett tid.
- Skal være en trygg og forutsigbar tjeneste.
- Være et helhetlig tjenestetilbud som skal gi brukeren økt livskvalitet og mestring av egen livssituasjon, ved økt tilgjengelighet og økt kvalitet på tjenestene.

Nøkkeltall – faktatall og målkart for planperioden

Faktatabell	Sør-Aurdal		
	2014	2015	2016
Antall tjenestemottakere	45 (6 på FTO)	45 *1 (6 på FTO*2) Ikke medregnet BPA*3 og omsorgslønn	59
Antall årsverk i miljøarbeidertjenesten.	44,2	41,72 Ikke medregnet personale hos BPA	44,83 Inkl. BPA
Andel årsverk med fagutdanning (prosent)	71,2	79 (hvorav 16,18 % har høgskole- utdanning	67 % (hvorav 18,5 % har høgskole utdanning.
Antall tjenestemottakere med tvangstiltak Kap. 9	4 (5 vedtak)	6 (7 vedtak)	5 (6 vedtak) I tillegg er ett under utarbeidelse
Sykefravær	12,9 (på tredje kvartal)	11,3 (tredje kvartal)	13 (tredje kvartal)
Antall psykisk utviklingshemmede over 16 år	26	29	27
Antall psykisk utviklingshemmede under 16 år	7	5	5
Antall arbeidstakere på Tingvolltoppen	26 (hvorav 5 VTA deltakere)	27 (hvorav 5 VTA deltakere og en fra en annen kommune)	27 (hvorav 5 VTA deltakere og en fra annen kommune)

Det er ikke benyttet Kostratall, og tallene er derfor ikke sammenlignbare med andre kommuner / Oppland / landet. I Kostra er Tilrettelagte tjenester ikke skilt ut som egen tjeneste men lagt sammen med hjemmetjenesten.

Utfordringer i planperioden:

- Tilrettelagte tjenester yter tjenester fra **0-100 år**, altså hele livet. Tjenesten er omfattende og kompleks og setter spesielle krav til kompetanse da den følger hele livsløpet til mennesker som hele tiden er i utvikling.
- Vedtak på tjenestene **avlastning, støttekontakt, BPA (brukerstyrt personlig assistanse), Praktisk bistand/opplæring, praktisk bistand/hjemmehjelp, helsehjelp/hjemmesykepleie og IP (individuell plan)** blir fattet på Tildelingskontoret.
- Vedtak etter kap. 9 (tvang) blir fattet i Tilrettelagte tjenester.
- Gi brukerne et **godt og individuelt tilbud** som er i samsvar med rettigheter nedfelt i lover og forskrifter
- Pr i dag er det barn/ ungdommer som nytter avlastnings/treningsleiligheten på **Synneisbakkin**. De som får tilbud og deres pårørende ønsker mer tid i trenings/avlastningsleiligheten. Tilrettelegge for at **barn med nedsatt funksjonsevne** kan bo heime så lenge som mulig, gi gode tilbud på lavest nivå og jobbe å bedre tjenestene avlastningsleilighet for barn og unge. Det er en stor utfordring med uteområdet og tilgang til leiligheten (snø).
- Planlagt ferdigstilling av 5 private leiligheter på **Spangerud II er til jul 2016**. Her vil de som skal kjøpe leilighetene starte "borettslag" og kommunen vil ha tildelingsrett.
- **Tingvolltoppen**: Inntektsbringende produksjon, samt en god arbeidsplass for arbeidstakerne. Utfordringen er nok arbeidsoppgaver og god tilrettelegging. Stor etterspørsel etter arbeidsplasser, ressurser i fht. personale og lokaliteter gir ikke mulighet til arbeid for alle som ønsker det. **Valdres Arbeidssenter (VAS)** sin filial i Bagn fungerer bra og gir ett godt tilbud til mange, det er åtte personer i Sør-Aurdal som har innvilget VTA. Fem jobber på Tingvolltoppen og tre på VAS, Leira.
- **Dokumentasjon** i forhold til fagsystemet Profil, samt saksbehandling. Har stort fokus på informasjonssikkerhet.
- **Brukermedvirkning**, ha klare og gode rutiner.
- Gjennomføre **etisk refleksjon** på personalmøter og andre møter.
- **Rettsikkerhet** i fht. tjenestemottakere og tjenesteytere, viktig med trygge og opplærte personale. Jobber med opplæringsperm, trygge rapporteringer og opplæring av ressurspersoner som kan gi videre opplæring.
- Vi har **alarm** i fht. personalsikkerhet **på Synneisbakkin**.
- **Alarm** i fht. personalsikkerhet **på Hellerud**, gammelt system som må oppdateres
- Jobbe for at **tildelingskontor** innfrir behovene, evaluere serviceerklæringene for tjenester innen helse- og omsorg, jobbe for koordinerende enhet og ressursteam i kommunen.
- Tilrettelagte Tjenester har pr dags dato ingen **sone- eller avdelingsleder**, slik det er innenfor Institusjon og hjemmebaserte tjenester. Dette gir store administrative utfordringer, og mindre mulighet til å se den enkelte ansatte. Det blir jobbet med å få soneleder i Til rettelahte Tjenester i løpet av 2017.
- Sykefraværet er høgt. Bakgrunn for dette kan være stort fysisk og psykisk arbeidspress.. Jobber mye med å få **sykefraværet** ned dvs. at vi jobber for at personalet skal ha det bra og trives på jobb.
- Jobber med å heve den **faglige kvaliteten, styrke personalet og jobbe med brukermidvirkning**. Prioriterer opplæring i fht. opplæringspermen, videreføring av studiering innen Tvang og makt, fokus på brannforebygging, vergeteknikker osv.
- **Individuell plan** – brukere med behov for langvarige og koordinerte tjenester har rett til individuell plan. Planen er elektronisk og deltakerne kan selv fylle inn.

- Får økonomisk støtte i fht. **Ressurskrevende tjenester** til tre av vedtakene etter kap. 9, den fjerde personen er over **67 år** og er derfor ikke mulig å søke støtte for. Det er under vurdering sammen med SI Habiliteringstjenesten å fatte nye vedtak i Tilrettelagte Tjenester.
- Personer med høgskoleutdannede gjennomfører **studiering** for personalgruppene, studieringene har fokus på tvang.
- Gjennomgå dataene i **FRYD kartlegging** og ha fokus på direkte brukertid.
- Jobber med **hverdagsmestring og velferdsteknologi**.
- Representanter fra Tilrettelagte Tjenester deltar i ulike **interkommunale** arbeidsgrupper og i flere kommunale arbeidsgrupper.
- Nok kompetanse/ ressurser til å vedlikeholde og heve kompetansen hos de ansatte, for å møte de krav som settes til tjenesten.
- Nok kompetanse/ressurser ved å yte tjenestene **BPA og omsorgslønn**.
- Se på mulighetene for å skaffe støttekontakter/avlastere og ansettelse av dem.
- Gi tjenester til tre nye brukere i 2017.
- Gjennomføre prosesser og sette opp handlingsplan etter **10 – FAKTOR** undersøkelsen.
- Holde oss oppdaterte på lover, retningslinjer osv.
Viser til NOU 2016:17 På lik linje – Åtte løft for å realisere grunnleggende rettigheter for personer med utviklingshemming:
 1. Selvbestemmelse og rettsikkerhet
 2. Likeverdig og inkluderende opplæring
 3. Arbeid for alle
 4. God helse og omsorg
 5. Eget hjem
 6. Kompetanse og kunnskap
 7. Koordinerte tjenester
 8. Målrettet styring

Brukerperspektivet	Data-kilde	Fakta 2016	Mål 2017	Mål 2019
Liker du deg der du bor?	Brukerundersøkelse (1-4)		3,9	
Viser de ansatte deg respekt? (oppfører de ansatte seg på en måte du liker)	Brukerundersøkelse (1-4)		3,9	
Avvik på medisiner	Egne data	16*1	15	
Avvik på fall	Egne data	36*1		
Er du fornøyd med tjenesten du får?	Brukerundersøkelse (1-4)		3,9	
Trives du på jobben?	Brukerundersøkelse (1-4)		3,9	
Trives brukeren med dagaktivitetene sine?	Brukerundersøkelse (1-4)		3,7	
Har du et aktivt liv?	Brukerundersøkelse (1-4)		3,6	
Antall hendelser med trusler, nesten ulykker og yrkesskader.	Egne data	56*1	20	
Samarbeider de ansatte med andre?	Brukerundersøkelse (1-4)			

*1 registrering fra 01.01.16 – 04.11.16

Gjennomgå brukerundersøkelse i 2017

Økonomiperspektivet (Tall i 1000 kr.)	Datakilde	Status 2014	Status 2015
Avvik mellom budsjett og regnskap utgifter (positive tall = mindre forbruk)	Regnskap	-2 003	- 558
Avvik mellom budsjett og regnskap inntekter (positive tall = mer inntekter)	Regnskap	1 541	2281

I 2015 fikk vi inn kr 1 621 000,- mer i sykerefusjon enn budsjettet. Ved at vi nytter vikarpool og ikke alltid leier inn for hele vekten ved fravær, vil det bli innsparing i fht. økonomi, men stor slitasje på personalet, og tjenestetilbudet kunne vært bedre og gitt til flere.

Helse og familie

Hovedmål

(Nytt tjenesteområde fra 10.09.15, i budsjettssammenheng fra 01.01.16.

Tjenesten inneholder områdene helsestasjon- og skolehelsetjeneste, fysioterapitjeneste m/ frisklivssentral, psykisk helsearbeid, tildelingskontor, legetjeneste, Fekjærtunet overgangsboliger og interkommunale tjenester (barnevern, jordmor, NAV, helsefremmende og forebyggende arbeid, Valdres lokamedisinske senter (VLMS) m/ legevakt, intermediær avdeling og kommunale akutte døgnplasser))

Kommuneplanens samfunnsdel for perioden 2008-2018 har overordnede mål på området helse, omsorg og forebyggende tiltak, og ut fra disse vektlegges for helse og familie:

- Kommunen skal sette brukeren i sentrum. Tjenesten skal være preget av tverrfaglig samarbeid med kvalifisert personale og godt arbeidsmiljø.
- Kommunen skal gjennom sitt arbeid forebygge sykdommer og sosiale problemer i befolkningen med hovedfokus på barn og ungdom.
- Skal være en trygg og forutsigbar tjeneste som gir et kvantitativt og kvalitativt likeverdig tilbud til alle innbyggere i kommunen.

Nøkkeltall – faktatall og målkart for planperioden

Faktatabell (KOSTRA)	Sør-Aurdal 2013 2014 2015			Kommune- gruppe	Oppland	Landet u/Oslo
Netto driftsutgifter til forebygging helsestasjons- og skolehelsetj. pr innbygger 0-20 år Enhet: kroner	1945	2905	2809	2459	2416	2139
Legeårsverk pr 10 000 innbyggere	6,4	6,5	7,1	12,2	11,9	10,5
Fysioterapiårsverk pr 10 000 innbyggere ¹⁾	13	13,1	13,4	10,5	11,3	9,1
Andel nyfødte med hjemmebesøk innen to uker etter hjemkomst (%) ²⁾	109	93	91	101	95	89
Andel barn med barneverntiltak i fht. innb. 0-17 år	5,3	6,1	5,8	-	5,4	4,8

1) Ant årsverk pr 10 000 innbyggere på fysioterapitjenesten ligger høyt fordi vi har omgjort en ergoterapeutstilling til fysioterapistilling. Dette ble gjort pga. vanskelig å rekruttere ergoterapeut.

2) Antall førstegangs hjemmebesøk til nyfødt, dividert på antall fødte gjeldende år.

Brukerundersøkelse på fysioterapi- og helsestasjonstjenesten har vært planlagt gjennomført i 2016, men blir utsatt til 2017. Under viser tabell fra forrige undersøkelse.

Brukerperspektivet	Data-kilde	Status 2012	Mål 2013	Mål 2017
Fysioterapitjenesten:				
Andel pasienter som får tilbud om vurderingstime og behandlingsplan innen 1 uke	Telling	70 %	80 %	80 %
I hvilken grad synes du at de ansatte på fysioterapitjenesten møter deg med vennlighet og respekt?	Brukerundersøkelse (1-6)	5,8	5,8	5,8

Alt i alt hvor fornøyd er du med tjenestene du mottar fra fysioterapitjenesten?	Brukerundersøkelse (1-6)	5,4	5,5	5,5
Helsesøstertjenesten:				
I hvilken grad opplever du at du kan ta opp vanskelige tema med de ansatte på helsestasjonen?	Brukerundersøkelse (1-6)	ny	Status:4,6	4,8
I hvilken grad synes du at de ansatte på helsestasjonen møter deg og barnet ditt med vennlighet og respekt?	Brukerundersøkelse (1-6)	ny	Status: 5,7	5,8
I hvilken grad har du tillit til de råd og den veiledning de ansatte gir når du er usikker i forhold til barnets helse og utvikling?	Brukerundersøkelse (1-6)	ny	Status: 5,0	5,1
I hvilken grad stoler du på at de ansatte vil oppdage det hvis barnet ditt ikke utvikler seg normalt?	Brukerundersøkelse (1-6)	ny	Status: 4,8	5,0

Det ble utført **brukerundersøkelse i legetjenesten** i 2015. Beklageligvis var responsen lav, da bare ca. 30 % av innbyggere over 18 år hadde svart. Rapport som oppsummerer informasjon fra undersøkelsen, kom i oktober/ november. Denne er gjennomgått, og det jobbes med tiltak ut fra dette.

Utfordringer i planperioden

Tjenesteområdet skal ha stort fokus på forebyggende arbeid/ tiltak, som også er et viktig satsningsområde for sentrale myndigheter. Men på grunn av stramme rammer for 2017, er nivået på flere tjenester innen ansvarsområdet foreslått redusert/ holdt på et absolutt minimum. En ser på muligheter med å omdisponere noen ressurser i fht. personale som går av med pensjon, men det kan være en fare for at det evt. kan svekke tjenester det omdisponeres fra.

Alle poster er satt til et minimum, noe som kan gi utfordringer ved uforutsette hendelser.. I tillegg ser en at gode tiltak ikke lar seg gjøre å realisere/ må settes på vent pga. ressursknapphet. Med foreliggende budsjettforslaget gir bl.a. følgende utfordringer:

- **Ved helsestasjon- og skolehelsetjenesten** holdes fortsatt 30 % stilling vakant. Tjenesten har en sentral rolle i det forebyggende arbeidet med barn og unge. I tillegg til 2 helsesøstre har vi en barne- og familieveileder som arbeider med barn og familier som trenger litt ekstra bistand og støtte i hverdagen. Det er etablert ressursteam i alle skoler og barnehager, noe som krever god kompetanse og stort fokus på tverrfaglig samarbeid. Man har også startet med 4- årskontroll ute i barnehagene, samt opplæring i foreldreveiledningsverktøy for både foreldre og ansatte i barnehagene. Dette som resultat av at kommunen var med i «Tidlig Inn»-prosjekt, som har fokus på å støtte/ hjelpe barn og foreldre så tidlig som mulig. Det er spesielt i fht. Skolehelsetjenesten vi ser at det kunne vært behov for noe mer ressurser.
- **Helsestasjon, barnehage, psykisk helse og fysioterapitjenesten** har videreutviklet skolestartundersøkelse som også gjennomføres ute i barnehagene. Vi har fått prosjektmidler til dette videreutviklingsarbeidet ved bruk av «Gausdalmodellen», en modell som bygger på tilnærming av motorisk utvikling. Implementering av modellen vil kreve økede fysioterapiressurser inn i barnehagene, og dette vil starte opp igjen nå i 2017. Skolehelsetjenesten på Bagn, SAUS og Hedalen har behov for bedre romforhold for å utføre sine tjenester på en tilfredsstillende måte.
- **Samhandlingsreformen** fører til at kommunen får mer ansvar. Pasienter blir skrevet ut fra sykehusene tidligere enn før og kommunen må sørge for å gi gode tjenester. Dette medfører bl.a. **økt behov for fysioterapifaglig kompetanse** inn i rehabiliteringsavdeling på Sør-Aurdalsheimen, rehabilitering i hjemmet og tettere oppfølging av pasienter i tidligere faser etter sykehusinnleggelser sammenlignet med

tidligere. I tillegg krever det bedre kommunikasjon og samhandling ved bruk av ny teknologi og IKT løsninger. På grunn av stramme rammer holdes likevel 30 % stilling vakant i fysioterapitjenesten.

- **Frisklivssentralen** er en del av kommunens folkehelsearbeid. Skal være en kunnskapsbasert tjeneste som skal ha høyt faglig nivå innen områdene motiverende samtale, kosthold og fysisk aktivitet, og nyttes som en kunnskapsformidlende sentral i samarbeid med de andre tjenestene. Sentralen er styrket med prosjektmidler tilsvarende 20 % stilling i ett år, for å drive forebyggende arbeid i skolen sammen med bl.a. helsestasjon. I tillegg er sentralen styrket med prosjektmidler for å kartlegge aktiviteter for seniorer og eldre, slik at vi kan treffe bedre med tiltak vi setter i gang. Det er også viktig å få kunnskap om og formidle alle frivillige tiltak vi har i kommunen, og samarbeide med disse.
- Et satsningsområde for kommunen er å implementere **hverdagsmestring** som følge av samhandlingsreformen. Fysioterapitjenesten har en nøkkelrolle her, og det kan gi utfordringer å få dette implementert på en god måte med reduserte ressurser i tjenesten.
- Innen **psykisk helsearbeid** jobbes det med omstrukturering av tjenesten, med mer fokus på gruppetilbud slik at en kan nå flere brukere med færre personale. Noe omdisponering av ressurser. Fokus på læring og mestring i fht. den enkeltes situasjon, og hvordan den enkelte takler sin hverdag. Barn av psykisk syke er også en gruppe vi har fokus på, og det samarbeides tverrfaglig i fht. Denne gruppen.
I tillegg til psykisk helse er rus et satsningsområde fra sentrale myndigheter. I så måte burde vi økt ressursinnsatsen og ikke redusert innen tjenestområdet, men det lar seg ikke gjøre med de stramme rammer som er for 2017. Dette kan gi dårligere/ reduserte tjenester, og kan være en utfordring i fht. dårlige/ ustabile tjenestemottakere. Kommunene får også ansvar for kommunal akutte døgnplasser fra 01.01.17, noe vi må samarbeide om i Valdres, men en ser også at den enkelte kommune antagelig vil merke noe større pågang. Tjenesten opplever stor pågang, og en ser en utvikling av at tjenestemottakerne blir yngre og sliter med både skolegang/ utdanning/ arbeid, relasjoner og det «å bo» - dette er urovekkende. Tjenesten har fått prosjektmidler til stilling som erfaringskonsulent, noe vi har stor tro på kan gi nyttig informasjon og innspill til tjenestene om hvordan vi bør rigge tilbudene våre for framtiden.
- Ved **legekontoret** vil vi redusere og spare noe utgifter ved mindre bruk av vikar ved sykdom og ferieavvikling. Dette kan bety at det vil bli noe mer ventetid for pasientene, både på telefon og i mottak
- **Tidelingskontoret (TDK)** skal tildele tjenester i hht. lovverk og retningslinjer, samt være kommunens koordinerende enhet (lovpålagt å ha). Tjenesten ble styrket med 20 % stilling i 2015(omdisponering av ressurs etter tjenesteleder som sluttet), men trenger fortsatt mer ressurser til å klare all saksbehandling innen fristen lovverket setter. Til sammenligning har vi 0,2 årsverk mindre til saksbehandling enn Vestre Slidre har, og de har færre innbyggere enn vi. Tjenesten dekker også opp 40 % i Tilrettelagte tjenester, ved å være «sikkerhetsvakt» 2 dager per uke, i en bolig. Dette er på mange måter greit, men gjør tjenesten mindre fleksibel. Det foreslås omdisponert 20 % stilling fra annen tjeneste i Helse og familie for 2017, i tillegg burde det vært tilført flere «nye» midler. Fra 01.01 – 31.09.16 fikk TDK ca. 500 saker registrert, som er snaut 200 saker mer enn samme perioden i 2015. I tillegg er det kjent at det er flere saker som ikke er registrert/behandlet, men der tjenester er satt i drift. Erfaringer fra andre kommuner som har opprettet tidelingskontor er at tjenestene går ned i omfang.
- Vi har **utfordringer vedrørende utgifter til interkommunale tjenester**, som NAV, barnevern og legevakt/VLMS. Vedrørende **NAV** er det vanskelig å forutsi utbetalinger fram i tid både for økonomisk sosialhjelp og kvalifiseringsprogrammet. Det er

hensiktsmessig å se disse to postene samlet i budsjettssammenheng, da det i stor grad er den samme brukergruppen det gjelder.

NAV jobber stadig med kandidater i forhold til kvalifiseringsprogrammet (KVP), større forbruk på KVP vil forhåpentligvis redusere utgiftene til økonomisk sosialhjelp.

I **barnevernet** er det flere barn med tiltak både i og utenfor hjemmet, dette er kostnadskrevende, men i tillegg er det positivt og viktig at barn får best mulig hjelp og støtte i starten av livet. Utgiftene er vanskelig å kontrollere, da overtakelse av f.eks. ett barn vil kunne gi en økt utgift på noen hundre tusen. For 2017 er det lagt inn midler tilsvarende tiltak som er i gang pr okt -16, og som er noe mindre enn budsjett for -16. Det er svært viktig å jobbe med forebyggende tiltak og komme tidlig inn i fht. Dette feltet. Det vil kunne «styrke» foreldrene til å gjøre det «rette», og kunne gi bedre forutsetninger for å gi barna en god barndom/ oppvekst.

Valdres lokallmedisinske senter med legevakt, kommunal akutte døgnplasser (KAD) og intermediær avdeling, har nå vært i drift siden 01.06.15. Det tar tid å rigge ett nytt tilbud, men vi ser at vi er godt i gang og at det jobbes kontinuerlig med å holde kostnadene nede så langt det lar seg gjøre. Fra 01.01.17 er alle kommuner lovpålagt å ha tilbud om døgnplasser for øyeblikkelig hjelp, også i fht. rus og psykiatri. Anbefalinger fra sentrale myndigheter er at dette samlokaliseres med de somatiske KAD-plassene. Dette mener vi også kan gjelde for Valdres, og vi mener at 1 seng vil være nok og at den kan inngå i antall senger ved KAD/ intermediæravdelingen. Det vil da bli 3 KAD-plasser og 9 intermediærplasser.

- Vi har interkommunal **jordmortjeneste** i Valdres og det er svært viktig å få på plass gode rutiner for samarbeid, slik at man sikrer gode tjenester for lokalbefolkningen. Flere mødre reiser tidligere hjem enn før, dermed er det behov for tettere oppfølging fra helsestasjonen den første tiden.
- Fortsatt fokus på **trivsel og ivaretagelse, holde sykefraværet på et minimum.**
- **Kompetansehevede tiltak** er viktig i fht. personalet, dette for å opprettholde og videreutvikle kvaliteten i tjenestene. Men for 2017 så er kurspotten redusert og det vil bli mindre mulighet til å sende på kurs.

Økonomiperspektivet (Tall i 1000 kr.)	Datakilde	Status 2014	Status 2015
Helse og familie			
Avvik mellom budsjett og regnskap utgifter (positive tall = mindre forbruk)	Regnskap		
Avvik mellom budsjett og regnskap inntekter (positive tall = mer inntekter)	Regnskap		

Da det er nytt område i 2016, er ikke regnskapstall tatt med (I budsjettet for 2013, 2014 og 2015 så var tjenesten samlet som «Helse, familie og barnehage» - tidligere år delt i «Barnehage» og «Helse og familie». Fra 2016 heter tjenesten på ny «Helse og familie», men med noen andre tjenesteområder enn det som i 2012 og tidligere var Helse og familie. Tallene vil derfor ikke være sammenlignbare i disse årene.)

Teknisk drift

Hovedmål

Kommuneplanens samfunnsdel for perioden 2008-2018 har overordnede mål på område:

- Kommunen skal være en foregangskommune med hensyn til i størst mulig grad å benytte klimanøytral energi og være en pådriver for at ENØK-tiltak hensyntas i alle bygg.
- Kommunen skal sikre etterspørselen etter drikkevann for innbyggere og tilreisende med vann av forskriftsmessig drikkevannskvalitet. Drikkevannskildene skal sikres slik at forsyningen blir sikker og økonomisk forsvarlig.
- Kommunen skal behandle avløpsvann på en slik måte at helse- og miljøskader eller sjenerende forhold ikke oppstår.
- Veiene er et av de viktigste virkemidlene i distriktpolitikken. Veinettet er av stor betydning for å opprettholde bosettingen og for å legge til rette for en utvikling i de enkelte bygdene.

Nøkkel tall – faktatall og målkart for planperioden

Faktatabell (KOSTRA)	Sør-Aurdal			Kommune -gruppe	Oppland	Landet u/Oslo
	2013	2014	2015			
Netto driftsutgifter i kr pr. km kommunal vei og gate.	63 667	71 812	75 354	75 774	96 260	113 258
Andel av befolkningen som er tilknyttet kommunal avløpstjeneste	32,4	32,8	43,1	-	68,5	82,2
Andel av befolkningen som er tilknyttet kommunal vannforsyning. Enhet: Prosent	26,4	26,8	27,1	-	69,1	82,7
Andel av de kommunale vannverkene som har sikkerhets- og beredskapsplan. Enhet: Prosent	75	75	100	-	92,3	94
Energikostnader for kommunal eiendomsforvaltning per kvadratmeter, konsern	145**	115	136	109	116	102
Utgifter til vedlikeholds aktiviteter i kommunal eiendomsforvaltning per kvadratmeter, konsern	108*	59	54	85	51	89
Samlet areal på formålsbyggene kommunen eier i kvadratmeter per innbygger, konsern	5,5	7	6,6	6,5	5,2	4,7

Tabell 1: Viser hvordan Sør-Aurdal bruker forvalter sine ressurser mht. vei, vann, avløp og kommunale bygg, sammenliknet med landet og Oppland. Vi ser at energiforbruket i snitt har gått ned de siste 3 årene. Samtidig bruker vi langt mindre på kommunale veier enn landsgjennomsnittet. Det gjelder også byggvedlikehold. Til slutt har vi betydelig mer formålsbygg pr innbygger enn både Oppland og landet.

Forklaring på tallavvik fra 2013:

* Tabellen indikerer at Sør-Aurdal kommune ligger høyt på vedlikehold pr m^2 areal i 2013, dette er ikke riktig bilde. I 2013 var tallet for vedlikehold unaturlig høyt, fordi vi da brukte ca. 700 000 på utbedring av flomskader (ble dekket av forsikring), samt at det måtte legges nytt tak på rekkehuset pga. lekkasje, til ca. 300 000 og i tillegg måtte ett bad på Lund renoveres, til ca. 200 000. Derfor ligger kostnadene til vedlikehold for 2013 vel 1 mill. høyere enn tidligere år, dobbelt så høyt som i 2010 og 2011 og 1,5 så høyt som i 2012.

**I KOSTRA rapporteringen for 2013 er arealet redusert. Derfor blir energiforbruk pr m^2 høyere. Dette er feil fordi energikostnadene (som tas fra regnskapet) er for hele arealet.

Utfordringer i planperioden

- Kommunen har over flere år hatt en stram økonomi og dette har gitt kommunens bygg et betydelig etterslep på vedlikeholdet. De aller fleste bygg har en høy alder og har hatt forholdsvis lite vedlikehold de siste 20 årene. Dette gir utfordringer.
- 1. juli i fjor inngikk vi fase 3 kontrakt gjennom den såkalte EPC (energisparkontrakten) på 12 kommunale bygg. Det ble gjennomført ca. 80 ENØK tiltak på disse byggene i 2013, med hovedhensikt å spare energi og strømutfgifter. Dette har ført til at vi har mye bedre kontroll over energiforbruket vårt, samtidig som vi har spart betydelige kostnader til strømutfgifter. Samtidig er dette også bidratt til viktige tiltak mht. vedlikehold og byggets tilstand.
- Vedlikeholdsplanen som ble vedtatt våren 2014 er et viktig arbeidsredskap for TD i arbeidshverdagen. Den danner både grunnlag for nye investeringer og planlagte tiltak på driftsbudsjettet. Vi er fremdeles ikke i mål med å nå et verdibevarende vedlikehold, men vi er på god vei både mht. planer og økonomi. Dette er ett svært viktig løft for kommunen og har stor betydning både mht. oversikt og kvaliteten over vedlikeholdstiltakene som nå utføres. I budsjett 2017 ligger det meste fra planen inne, men noen av tiltakene på skolebygg er utsatt ett år og lagt i økonomiplanen for 2017-20, som investeringstiltak. Noen av de større investeringstiltakene mht. bygg er Universell utforming som ligger foran oss.
- I budsjettet for 2015 var det avsatt i snitt ca. 52 kr/m² til vedlikehold, og tilsvarende sum i budsjett 2016 er 89 kr/m². Kommunestyret vedtok i 2009, sak 005/09, Driftstilpasningsprosjekt, at «I forhold til kriteriene for sunn kommuneøkonomi skal midler avsatt til bygningsmessig vedlikehold utgjøre 80 – 100 kr. pr. kvm. bygningsmasse som skal vedlikeholdes.» Korrigerer vi disse tallene med konsumprisindeksen kommer vi til ca. 90 – 110 kr pr m². Tilsvarende normtall presentert gjennom eiendomsnettverk som Sør-Aurdal har vært med i, var budsjettbehovet til planlagt vedlikehold 125 kr pr m². Tilsvarende tall i budsjett for 2017 legges det opp til vedlikehold ca. 78 kr/m². Dermed er vi nærmere et riktig nivå enn for noen år siden, men det gjenstår noe for å komme opp på et verdibevarende vedlikehold.
- Dette tallet er forutsatt at bygget ikke har et vedlikeholdsetterslep, noe vi dessverre har på noen av våre kommunale bygg. For at ikke verdien på byggene skal reduseres bør ressursene til vedlikehold prioriteres også en periode fremover.
- I investeringsbudsjettet for 2017 er det også avsatt en del midler til tiltak som delvis kan sees på som reduksjon i vedlikeholdsetterslepet i kommunen.
- Med høy aktivitet på investeringsiden i 2016 er det også behov for kapasitet til å avslutte en del av eksisterende prosjekter. Derfor er blant annet noen investeringsoppgaver på skolebygg Begnadalen utsatt til 2018 i fht. opprinnelig fremdrift for vedlikeholdsplanen.
- I 2016 har det blitt utført mye bra sommervedlikehold, og det ble også omprioritert en del midler for å få tatt unna litt ekstra som dukket opp. Det gjenstår en del arbeider relatert til ferister osv. som skal tas i 2017. Veibudsjettet for 2017 er ca. tilsvarende som for 2016.
- Det nye avløpsrenseanlegg i Bagn sto ferdig våren 2015. Dette er et viktig løft for det ytre miljøet i kommunen, samt arbeidsmiljøet for de ansatte. Anlegget er godt i gang etter noen innkjøringsutfordringer, men det gjenstår fortsatt noen tilpasninger. Fokus i 2017 vil være å jobbe med å få til et mottak for tilkjørt avløp fra tette tanker (hytteavløp).
- Hovedplan for vann og avløp ble vedtatt primo 2016. Viktige prioriteringer i planen er bl.a. nye tilkoblinger (i henhold til politisk vedtak i 2014), sikkerhet i vannforsyningen, dokumentasjon på dagens tilstand, plan for rehabilitering av ledningsnett og effektiv og god økonomi og styring framover. Selv om det i planvedtaket lå inne en forutsetning om

personellressurser til gjennomføring av arbeidet, er det p.t. ikke avsatt midler til dette. Dette fører til at tiltakene og planen blir forskyvet i tid, da det er svært begrenset hvilke nye tiltak TD greier å gjennomføre med den ordinære bemanningen.

Brukerperspektivet	Datakilde	Status 2015	Mål 2016	Mål 2017
Kommunale bygg - Energibruk (elektrisitet og fossil olje) pr m ² i kommunal bygningsmasse skal reduseres med 15 % i forhold til 2006	Klima og energiplan	24 %	25 %	22 %
Vann: vannprøvene skal vise tilfredsstillende resultater for alle vannverkene når det gjelder e.coli bakterier, fargetall og PH.	Vannverksregister	100 %	100 %	100 %
Avløp: bedring i overholdelse av rensekrav for største avløpsanlegg i kommunen.	Årsrapport for renseanlegget utarbeidet av DiO *	3 prøver som ikke overholder rensekrav for tot.P	3 prøver som ikke overholder rensekrav for tot.P	1 prøver som ikke overholder rensekrav for tot.P
Veier: Andel kommunale veier og gater med fast dekke.	Kostra	56,2	56,2	57

Tabell 2: Viser viktige målsetninger for eiendom, vann, avløp og vei mht. brukere.

* Renseresultatene er betydelig bedre etter nytt renseanlegg ble i gangkjørt i fjor, men årsrapport for 2015 inkluderer også to resultater fra gammelt anlegg.

Medarbeiderperspektivet

- Det har blitt gjennomført en helt ny type medarbeiderundersøkelse i 2016. Denne vil danne grunnlag for videre arbeid i TD, der det skal utarbeides handlingsplan for det videre arbeidet.

Økonomiperspektivet

- Målsetting for økonomiperspektivet er å øke dekningsgraden for både vann- og avløpssektoren innenfor planperioden til Hovedplan for vann og avløp. Det er særlig utfordrende å sette realistiske målsettinger på kort sikt, da utbedring av store lekkasjer på hovedledningsnettet i 2015 og 2016 har ført til reduserte inntekter, men også reduserte produksjonskostnader. Ut fra manglende ressurser til gjennomføring av planen er målsettingen utsatt til 2028

Nøkkeltall - økonomi	Datakilde	Status 2014	Status 2015	Mål 2027
Dekningsgrad – avløpstjenesten, i %	KOSTRA	74 %	82 %	100 %
Dekningsgrad – vannforsyning, i %	KOSTRA	93 %	95 %	100 %

Investeringsprogram

Samlet oversikt investeringsprosjekter

Tiltak (beløp i 1000 kr)	2017	2018	2019	2020
Bygg - rehabilitering og nybygg				
01320 Brannstasjon i Bagn				6 800
01710 Bagn kyrkje	7 000			
01720 Brannstasjon Begna			1 500	
01730 Tingvoll - ventilasjon	1 000			
02000 Sør-Aurdal idrettshus	36 800	60 000	42 575	
02010 Bagn skule, rehabilitering			3 500	3 000
02600 Begnadalen skole - dusj/garderobe			500	
02610 Begnadalen skole - brannsikring		200		
02620 Hedalen skole - dusj/garderobe			500	
02710 Begnadalen skole - solskjerming			200	
02720 Bagn skole - solskjerming	150			
03200 Spangrud bofellesskap	3 200			
03400 Carporter hjemmetjenesten	200			
03710 Sør-Aurdalsheimen - tak		2 700		
03740 Solbraut - sprinkling	700			
03810 Tingvolltoppen - vedlager		500		
04600 Rekkehuset - vinduer/fasade		300		
04610 Radon-tiltak	300			
04700 Rekkehuset - bad		600		
05510 Verksted SAUS/Teknisk drift			1 500	
Utstyr				
01410 Brannvesenet, ATV			600	
01600 Eiendomsarkiv - digitalisering	1 850			
01620 Nødstrøm - kabling/aggregat		750		
01740 Brannbil Begna			2 000	
03300 SAH, utstyr	150			
03730 Hjemmetjenesten - velferdsteknologi	300			
Vann, avløp samferdsel				
05500 Erstadvegen - asfaltering			500	
05600 Nye tilkoblinger vann/avløp	250	250	250	250
05601 VA Bagn - rehabilitering	1 500			
05620 Bagn vannverk	400			
05720 Vannmålerprosjekt	400			
05730 Mottak av rejeckt vann	500			
05750 Spangrud - asfaltering		450		
05760 Hedalen naturbarnehage - asfaltering	280			
05790 Flomsikring	350			
05900 Trafikksikkerhetsplan	2 100			
Sum tiltak	57 430	65 750	53 625	10 050

Kommentarer

013200 Brannstasjon Bagn

Kommunen leier nå brannstasjon i Bagn og plass for tankbilen i Briskebyen. Ved utskifting av biler og innkjøp av annet utstyr blant annet i forbindelse med tunnelberedskap, vil det bli plassmangel. Garderoben oppfyller ikke dagens behov og krav. I tillegg mangler dusj og lagerrom. Fossvangbakken er heller ikke godt egnet som utrykningsveg. Det vurderes ulike tomtealternativer for hvordan prosjektet kan gjennomføres. Det har vært en utfordring å finne egnet tomt.

01410 Brannvesenet - ATV

Brannvesenet i Sør-Aurdal får nye og større oppgaver når begge de 2 tunnelene på E16 tas i bruk. Dette stiller krav til både kompetanseutvikling og utstyr. Dette konkrete tiltaket gjelder en ATV med spesialutstyr som ut fra erfaring andre steder viser seg rask og effektiv ved brann i tunneler. Det vil bli arbeidet for medfinansiering fra Statens Vegvesen.

01600 Eiendomsarkiv – digitalisering

Kommunestyret vedtok 06.11.14 at kommunens eiendomsarkiv skal digitaliseres. Eiendomsarkivet utgjør 111 hyllemeter.

01620 Nødstrøm – kabling/aggregat

Kabling og forberedelse for påkobling av nødstrømsaggregat på SAH, Hedalsheimen og sentraladministrasjonen på Tingvoll. Det planlegges å gå til innkjøp av et mindre aggregat og et stort aggregat.

01710 Bagn kyrkje

Det er oppdaget omfattende råteskader på Bagn kyrkje. Dette har også ført til setningsskader. De mest omfattende skadene er knyttet til kirketårnet, som har kommet ut av stilling. Norconsult har i oktober 2016 utarbeidet en rapport som beskriver råteskadene, tiltak for utbedring og et kostnadsoverslag. I kostnadsoverslaget på 7 mill. kr er det lagt inn 30 % uforutsett, dette bl.a. fordi det kan avdekkes ytterligere råteskader når mer av kledningen fjernes. Det forutsettes at Kirkelig fellestid bidrar til finansieringen med 1,3 mill. kr fra opparbeidet disposisjonsfond.

01720 Begna – brannstasjon

Kommunen leier lokaler til brannstasjon av Begna Bruk i dag. Lokalene er for små til en fremskutt enhet, er de ikke tilpasset dagens bruk som blant annet innbefatter røykdykkertjeneste; vaskemuligheter, sanitæranlegg, ren/uren garderobe etc. Kommunen har ledige tomter sentralt i Begnadalen, som det kan være aktuelle å bygge en enkel brannstasjon på.

01730 Tingvoll – ventilasjon

Ny ventilasjon i kantine og oppgradering av ventilasjon i bygget for øvrig.

01740 Brannbil – Begna

Da det ble kjøpt brannbil i Bagn ble den tidligere brannbilen flyttet til Hedalen. Brannbilen på Begna er fra 1987, den er ikke egnet for sikker transport av røykdykkere og har generelt for liten plass ut fra dagens behov. Det er ønskelig at Begna utstyres med en slik fremskutt enhet, dvs. en mindre brannbil med skumanlegg og redningsutstyr for hurtig førsteinnsats ved branner og ulykker.

02000 Sør-Aurdal idrettshall

Kommunestyret har vedtatt at C-blokka ved SAUS skal rives og erstattes av et nybygg. Dette er

et prosjekt som er utredet over flere år. I juni 2015 behandlet kommunestyret romprogram for bygget og vedtok samtidig en ny kostnadsramme.

I 2016 er det gjennomført et forprosjekt med en innleid prosjekteringsgruppe fra konsulentfirmaet SWECO. Gjennom forprosjektet er detaljeringsgraden i byggeprosjektet vesentlig større, og med bakgrunn i dette har SWECO laget et nytt kostnadsoverslag. Dette viser en vesentlig økt kostnad i forhold til det som lå til grunn for kommunestyrets vedtak i 2015.

I desember 2016 gjorde kommunestyret et vedtak der romprogrammet i grove trekk er videreført, med 25 m svømmebasseng, 25 x 45 m idrettshall og en skoledel. Det er videre lagt til grunn en økning av budsjettramma, samtidig som en forutsetter at det kan gjøres forenklinger på bygget som fører til besparelser. Kommunestyret skal orienteres om de endelige besparelsene, og formannskapet skal fungere som byggekomite fram til bygget er ferdigstilt .

02010 Bagn skule – rehabilitering

Et konsulentfirma gjorde i 2013 en tilstandsvurdering av Bagn skule. Det ble også laget en forstudie. Hensikten med dette var å framskaffe en oversikt over opprustingsbehov og å få vurdert bygningens egnethet og størrelse sett i forhold til elevtall og ansatte. Når bygningens alder – og begrensede vedlikehold – tas i betraktning er den tekniske tilstanden bedre enn forventet. Men eksempelvis kan nevnes at elektriske installasjoner i deler av bygget må skiftes i sin helhet. Det er også nødvendig å endre rominndeling for at bygget skal fungere best mulig. I 2016 ble det installert ventilasjon i den eldste delen.

02600 Begnadalen skole – dusj/garderober

Garderober er nedslitt og bør renoveres.

02610 Begnadalen skole – brannsikring

Det mangler brannskille mellom barnehage og lærerrom, samt mot ventilasjonsrom på loft.

02620 Hedalen skole – dusj/garderober

Dusjrom er gamle og ikke egnet for dagens bruk, og fare for skade på bakenforliggende konstruksjon. Må derfor totalrenoveres.

02710 Begnadalen skole – solskjerming

Temperaturen i flere klasserom blir uforsvarlig høy i enkelte årstider, derfor er det nødvendig med solskjerming som gir riktigere romtemperatur og dermed bedre inneklima.

02720 Bagn skule – solskjerming

Temperaturen i flere klasserom blir uforsvarlig høy i enkelte årstider, derfor er det nødvendig med solskjerming som gir riktigere romtemperatur og dermed bedre inneklima.

03200 Spangrud bofellesskap

Bygging av 5 boliger i et bofellesskap, der beboerne overtar boligene i et borettslag. Kommunen er byggherre, og ferdigstiller prosjektet før beboerne kjøper sine andeler. Byggeprosjektet holder seg innenfor den vedtatte kostnadsrammen. Boligene er innflyttingsklare 15. desember 2016. Det vil da gjenstå noe sluttutbetaling til entreprenøren og mindre arbeider.

03300 SAH – Utstyr

Videreføre tidligere påbegynt prosjekt med å skifte ut gamle senger og nattbord til mer moderne og hensiktsmessig utstyr.

03400 Carporter hjemmetjenesten

Fullføre påbegynte carporter for hjemmetjenesten plassert ved SAH.

03710 Sør-Aurdalsheimen – tak

Pga. ising og luftteproblemer må shingelen fjernes og nytt tak legges for å lage lufting.

03730 Hjemmetjenesten – velferdsteknologi

Det foregår en rask utvikling når det gjelder ulike typer velferdsteknologi. Her kan nevnes slikt som fallsensorer som kontakter hjelp, bevegelsessensorer og GPS-løsninger som kan bidra til trygghet og at folk kan bo lengre hjemme. Dette er en utvikling som også Sør-Aurdal kommune må ta stilling til. Det avsettes i første omgang et lite beløp for å kunne begynne å ta i bruk denne teknologien. Før så skjer skal rådmannen legge til rette for politisk behandling av juridiske og etiske sider ved å ta i bruk slik teknologi.

03740 Solbraut – sprinkling

Funksjonsnivået til enkelte av beboerne tilsier at det er behov for sprinkling. Sprinkling gir også større fleksibilitet når det gjelder framtidig bruk av bygget.

03810 Tingvolltoppen – vedlager

Spreng ut større areal på nord-/nordvestsida av vedlageret på Tingvolltoppen, og samtidig utvide vedlageret. Prosjektet bør evt. planlegges og kalkuleres mer nøyaktig i forbindelse med neste års budsjettprosess.

04600 Rekkehuset – vinduer/fasade

Alle vinduene i huset må skiftes ut. Dette blir også en total renovering av utvendig

04610 Radon – tiltak

Måling av radonkonsentrasjonen i kommunale bygg viser at det er behov for å gjennomføre tiltak i noen bygg. Radontiltak er allerede gjennomført i noen bygg og bør videreføres i 2017, bl.a. på SAH og i Begnadalen barnehage.

04700 Rekkehuset – bad

4 bad er nedslitte og må totalrenoveres.

05500 Erstadvegen – asfaltering

Erstadvegen er i dårlig forfatning, det er behov for bedre fundamentering og deretter asfaltering.

05510 Verksted SAUS/Teknisk drift

I kjelleren i C-blokka ved SAUS er det etablert et interessant tilbud til en gruppe elever. Kommunestyret har vedtatt å rive C-blokka, derfor er det vurdert alternativ løsning. Et alternativ kan være å innrede kaldt lageret ved renseanlegget i Bagn til verksted. Planen er sambruk med avdeling for Teknisk drift.

05600 Nye tilkoblinger vann/avløp

For at kommunen skal kunne dekke klargjøringskostnader og mindre ombygginger ved tilkobling av nye abonnenter. Investeringen er tenkt å ta høyde for noen få tilkoblinger hvert år.

05601 VA Bagn – rehabilitering

Rehabilitering av utdatert vann- og avløpsnett særlig i Dalagata.

05620 Bagn vannverk

Inntaket til Bagn vannverk må flyttes pga. sårbarhet for flom, og periodevis liten vannstand. Først må det gjennomføres et forprosjekt for å få vurdert en alternativ plassering. Fullstendig kostnadsoverslag kan ikke utarbeides før ny vannkilde er funnet.

05720 Vannmålerprosjekt

Innføre krav om vannmåler hos alle kunder jfr. Hovedplan VA. Dette fører til at utgiftene for den enkelte i større grad står i forhold til forbruket. Erfaring tilsier at kundene sørger for å stoppe vannlekkasjer når det må betales etter forbruk. Tiltaket vil også føre til redusert volum inn i renseanleggene. Investering iht. Hovedplan VA, tabell 5.2-2, TK-01. Målsetting om å gjennomføre dette tiltaket med eksisterende personellressurser.

05730 Mottak av rejektivann

Etablering av mottak for rejektivann fra septiktømming på Begnaområdet. Store mengder rejektivann inn i anlegget i løpet av kort tid innvirker negativt på renseprosessen og kan tette til anleggene. Flere av de kommunale renseanleggene har utfordringer med dette, særlig RA i Hedalen er utsatt. Vil trolig forlenge levetiden for RA i Hedalen og på Begna. Etablere fordøyningsanlegg som kan redusere disse ulempene.

05750 Spangrud – asfaltering

Nå er praktisk talt hele øvre del av Spangrud boligfelt utbygd og tungtransport reduseres da betydelig. Derfor bør det asfalteres.

05760 Hedalen naturbarnehage – asfaltering

Utskifting av bærelag og asfaltering av vegen ned til barnehagen og gangareal på barnehagens område. Leder i FAU vil sørge for at foreldregruppa oppgraderer plen- og øvrige lekearealer.

05790 Flomvern – Begna

Flomvernet langs Begna i nord-vestre hjørnet av Fossvangområdet ble ødelagt i forbindelse med flom for 3-4 år siden. Det er gjennomført befaring med NVE og FBR i september 2016. NVE har laget kostnadsoverslag. Reguleringsforeningen dekker 1/3-del av kostnaden.

05900 Trafikksikkerhetsplan

Kjøreveg, gangveg og parkeringsplass opparbeidet i 2016. Finavretting og asfaltering av dette bør gjennomføres i 2017. Kostnadsberegnet til kr 400`.

Utskifting av bærelag, overvannsystem, kabelgrøter og asfaltering av arealet fra veg ned til barnehagen og sørover til nedkjøring til skoleplassen er kostnadsberegnet til kr 760`.

Utskifting av bærelag, overvannsystem, kabelgrøter og asfaltering av bussholdeplassen er kostnadsberegnet til kr 940`.

Finansiering av investeringer

Budsjettskjema 2A - investering (Tall i 1000 kr.)			2015	2016	2017	2018	2019	2020
Investeringer (Sum skjema 2B)			10 728	33 590	57 430	65 750	53 625	10 050
Utlån og forskutteringer			7	400	400	400	400	400
Kjøp av aksjer og andeler			641	799	799	799	799	799
Avdrag på lån			109	286	286	286	286	286
Dekning av tidligere års udekket			0	0	0	0	0	0
Avsetninger			450	0	0	0	0	0
Årets finansieringsbehov			11 935	35 075	58 915	67 235	55 110	11 535
Finansiert slik:								
Bruk av lånemidler			-9 621	-21 109	-45 654	-22 650	-43 350	-8 490
<i>Herav:</i>								
Lån til videreutlån (Husbanken)			-400	-400	-400	-400	-400	-400
Lån med rentekompensasjon			0	0	0	0	0	0
Lån til investeringer VAR			-3 260	-750	-3 050	-250	-250	-250
Lån til andre investeringer			-5 961	-19 959	-42 204	-22 000	-42 700	-7 840
Inntekter fra salg av anleggsmidler			-681	-20	0	0	0	0
Tilskudd til investeringer			-109	-6 687	-1 300	-30 400	0	0
Kompensasjon for merverdiavgift			-496	-5 724	-10 876	-13 100	-10 675	-1 960
Mottatte avdrag på lån/refusjoner			-109	-286	-286	-286	-286	-286
Andre inntekter			0	0	0	0	0	0
Sum ekstern finansiering			-11 016	-33 826	-58 116	-66 436	-54 311	-10 736
Overført fra driftsbudsjettet			-7	-799	-799	-799	-799	-799
Bruk av avsetninger			-912	-450	0	0	0	0
Sum finansiering			-11 935	-35 075	-58 915	-67 235	-55 110	-11 535
Udekket (-)/udisponert			0	0	0	0	0	0